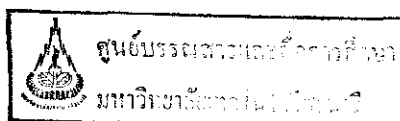

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษา
หมู่บ้านมอจะบก หมู่ที่ 6 ต. มิตรภาพ อ. สีแก้ว จ. นครราชสีมา

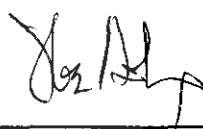
รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

หน้าอนุมัติ

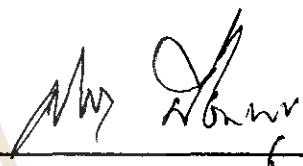
อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข)

กรรมการสอบ

(จำเอกสัจด์ พิชพันธุ์)

นักพัฒนาชุมชน 6

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

(.....)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ เดือน 14 ค.ศ. 2545 พ.ศ.

บทคัดย่อ

สุทธิ ลือจันทิก : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษา

หมู่บ้านมอจะบก หมู่ที่ 6 ต. มิตรภาพ อ. สีคิ้ว จ. นครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข

จำเแกสงัด พิษพันธุ์ นักพัฒนาชุมชน 6

สารนิพนธ์ฉบับนี้ เขียนขึ้นตามกรอบข้อกำหนดหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต “การจัดการและการประเมินโครงการ” เนื่องจากเป็นหลักสูตรที่เกิดขึ้นจากความต้องการที่จำเพาะบางประการ กล่าวคือรัฐบาลมีนโยบายที่จะฟื้นฟูและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น โดยจัดสรรเงินให้เป็นกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และต้องการให้ผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี เข้ามาศึกษาเรียนรู้ เพื่อทำหน้าที่ประเมินและส่งเสริมการดำเนินงานกองทุนดังกล่าว ในหมู่บ้านของคุณให้มีความยั่งยืน

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในขั้นต้น หลักสูตรดังกล่าวได้กำหนดให้กระบวนการเรียนของบัณฑิตศึกษาเน้นหนักภาคปฏิบัติในชุมชนมากกว่าการเรียนรู้ภาคทฤษฎีในชั้นเรียน โดยกำหนดให้สัดส่วนของน้ำหนัก 80:20 โดย 20 จะเป็นการศึกษาทฤษฎีซึ่งจะให้ผู้เรียนมีความสามารถในเรื่องการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้อย่างตรงประเด็น เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของสารนิพนธ์ฉบับนี้ได้ประเมินผลการทำโครงการกองทุนหมู่บ้านของ บ้านมอจะบก ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จากการเก็บข้อมูลพื้นฐานในแบบ บร. ที่หลักสูตรกำหนด อยู่ช่วงเดือน ธันวาคม ถึง เดือนกันยายน 2545

จากผลของการเก็บข้อมูลและศักยภาพของกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนบ้านมอจะบก มีแนวโน้มที่ดีในการร่วมบริหารและการจัดการกองทุน และสมาชิกผู้ภูมิความสามารถที่จะชำระเงินคืนกองทุนได้

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้ ดำเนินการด้วยดีผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณ ประธานกองทุนและผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้านนายศุภวัฒน์ วิรุพคก กรรมการกองทุน ตลอดจนสมาชิกของชุมชน บ้านมอจะบก ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งได้ให้ความร่วมมือ และให้ข้อมูลในด้านต่าง ๆ รวมถึงการเสียสละเวลาอันมีค่าแก่ผู้จัดทำ

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข อาจารย์นิเทศก์ ตำบลมิตรภาพ ที่ได้วางกรอบและแนวทางในการทำโครงการ รวมถึงความกรุณาตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นของเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์และการจัดทำสารนิพนธ์ของผู้จัดทำและบัณฑิต ตำบลมิตรภาพ

ขอขอบพระคุณ อาจารย์สังัด พิษพันธ์ุ นักพัฒนาชุมชน 6 ซึ่งเป็นอาจารย์นิเทศก์ ที่ได้ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ตลอดจนการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการเก็บและรวบรวมข้อมูล ต่าง ๆ และการจัดทำสารนิพนธ์

และขอขอบคุณเพื่อนบัณฑิตศึกษาตำบลมิตรภาพที่ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ แนะนำ และร่วมแก้ไขในการเก็บข้อมูล รวมถึงการปฏิบัติงานในพื้นที่ และจัดทำสารนิพนธ์

ท้ายที่สุดนี้หากสารนิพนธ์ฉบับนี้มีส่วนที่เป็นสาระประโยชน์ ผู้วิจัยขอมอบความดีความชอบให้แก่ บิดา มารดาและบุคคลที่กล่าวนามและมีได้กล่าวนามแล้วข้างต้น

สุทธิ ลือจันทิก

สิงหาคม 2545

สารบัญ

	หน้า
หน้าอนุมัติ	ก
บทคัดย่อ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภาพ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของการประเมิน โครงการ	2
กรอบความคิดทฤษฎี	2
วิธีดำเนินการ	3
ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ	3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ	4
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	5
ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	5
แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	6
แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	7
หลักการประเมิน โครงการแบบชีพป์ โมเดล	8
การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน	9
เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	10

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ	
วิธีการประเมินโครงการ	12
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	13
ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ	14
เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	20
การเก็บรวบรวมข้อมูล	21
การวิเคราะห์ข้อมูล	22
บทที่4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	
ผลการประเมินบริบทชุมชน	23
ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม	35
ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้	41
ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	41
สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	42
บทที่5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	44
วิธีดำเนินการ	44
ผลการดำเนินการ	45
อภิปรายผล	47
ข้อเสนอแนะ	48
บรรณานุกรม	49
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก.	
ภาคผนวก ข.	
ประวัติผู้เขียน	

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันนี้โลกอยู่ในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ การสื่อสารไร้พรมแดน ยุคการค้าเสรี ผู้ที่มีเทคโนโลยีทันสมัยกว่า ทุนมากกว่า จึงมีความได้เปรียบประเทศด้อยพัฒนาทั้งในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม การค้า และเทคโนโลยี ตลอดจนด้านต่าง ๆ ประเทศไทยเราก็เป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากระบบทุนนิยม เห็นได้ชัดจากผลของวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 เป็นต้นมาได้ส่งผลกระทบทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาโรงงานปิดกิจการ การเลิกจ้างแรงงาน การว่างงาน เกิดการอพยพของประชากรจากเมืองสู่ชนบท อย่างไม่เคยมีมาก่อน

เป็นที่ทราบกันดีว่าประเทศไทยของเรานั้นประสบกับปัญหาความยากจนของประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง ซึ่งเกิดจากการไม่มีทุนและขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บท หรือกฎหมายสูงสุดของประเทศ ได้บัญญัติไว้ใน หมวด 5 ซึ่งว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ พอสรุปว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เองพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นฯ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ฉบับปัจจุบัน ได้มุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและพัฒนาคน เป็นหลัก

ดังนั้นรัฐบาลชุดปัจจุบัน ซึ่งนำโดย ฯพณฯ พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี จึงมีเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาคความยากจน โดยได้กำหนดนโยบายเร่งด่วน ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบ และบริหารจัดการกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

ซึ่งขณะนี้ มีการปฏิบัติงานในจังหวัดต่าง ๆ พร้อมกันตามนโยบายของคณะรัฐมนตรี เป็นจำนวน 74,881 กองทุน ซึ่งการปฏิบัติการดังกล่าวนี้ต้องการผู้ที่จะเก็บข้อมูล และศึกษากระบวนการปฏิบัติการในหมู่บ้านอย่างมีระบบและต่อเนื่อง จึงได้มีโครงการพัฒนาบัณฑิตรุ่นใหม่เฉพาะกิจขึ้น ซึ่งจะช่วยติดตามและส่งเสริมการพัฒนากองทุนหมู่บ้านนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หมู่บ้านมอจะบก ตำบลสมิครภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมาเป็นหมู่บ้านหนึ่งในโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจตามแผนของรัฐบาล ซึ่ง ณ ปัจจุบันสามารถจัดตั้งกลุ่มกองทุน และเริ่มดำเนินการจัดสรรเงินให้สมาชิกผู้ไปบางส่วนแล้ว และเพื่อให้ทราบว่ากองทุนหมู่บ้านดังกล่าวมีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ จึงนำมาสู่การประเมินผลของโครงการ เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

จากการศึกษาและประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมู่บ้านมอจะบก หมู่ที่ 6 ตำบลสมิครภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ที่จัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และได้รับการอนุมัติจัดสรรเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านเรียบร้อยแล้ว เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้าน มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหรือไม่ การแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชนบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลหรือไม่ จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินงานของกองทุน
2. เพื่อทราบว่าหมู่บ้านหรือชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนหรือไม่
3. เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารจัดการกองทุน
4. เพื่อศึกษาถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนว่าประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่

กรอบความคิดทฤษฎี

รูปแบบการประเมินโครงการมีหลายรูปแบบ แต่รูปแบบที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ได้แก่ต้นแบบแนวความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ซีพีพี โมเดล” (CIPP Model) โดยที่

C	มาจาก	Context	คือ	บริบทของหน่วยระบบ
I	มาจาก	Input	คือ	ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
P	มาจาก	Process	คือ	กระบวนการของหน่วยระบบ
P	มาจาก	Product	คือ	ผลผลิตของหน่วยระบบ

การประเมินผลแบบจำลอง CIPP Model นี้เป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่างๆ ได้แก่ บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ และเป็นแบบจำลองที่ทำให้เข้าใจง่าย สะดวกในการใช้เป็นแนวทางการประเมินผลโครงการ

วิธีดำเนินการ

การดำเนินการศึกษากองทุนหมู่บ้านมอจะบก หมู่ที่ 6 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีวิธีดำเนินการการดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจในหมู่บ้านมอจะบก ซึ่งเป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ได้แก่ การค้าขาย ทำไร่มันสำปะหลัง เลี้ยงสัตว์ โดยการสัมภาษณ์ และแบบเก็บข้อมูล บร.1 - 12 จำนวน 141 ครัวเรือน ในการเก็บข้อมูลแบบ บร. ต่าง ๆ นั้น จะกำหนดขนาดของตัวอย่างร้อยละ 20 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ตามหลักการกำหนดตัวอย่างในรายวิชาการวิจัยชุมชน

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการค้นคว้าเอกสารต่างๆ จากส่วนราชการ และที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือพิมพ์ และสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ

ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ

ผลการศึกษาที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้จะได้รับประโยชน์จากกองทุนหมู่บ้านมอจะบก หมู่ที่ 6 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

1. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแนวทางวัดความสำเร็จในโครงการพัฒนาต่างๆระดับหมู่บ้านและชุมชน
4. ผู้ศึกษาได้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาที่มีระเบียบวิธีที่เป็นวิทยาศาสตร์ อันจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ปัญหาต่างๆอย่างเป็นระบบได้
5. ได้เครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านในระดับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัดและประเทศ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลซึ่งมี ฯพณฯ พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้การสร้างและการพัฒนาความคิดริเริ่ม การแก้ไขปัญหาและการเสริมสร้างศักยภาพด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกองทุนละ 1 ล้านบาท เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หลักการสำคัญของการบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประกอบไปด้วย ความพร้อม ความสนใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุนที่เน้นความพร้อมของบุคคลในด้านความรู้ ประสบการณ์ในการบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ความพร้อมของการปฏิบัติการบริหารจัดการกองทุนที่สอดคล้องและเกื้อกูลกันระหว่างกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองกับกองทุนอื่น ที่หน่วยงานทางราชการจัดตั้งขึ้น การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนโดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน สำหรับการนำไปสู่สวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.2 ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง

3.3 เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพ ส่งเสริมเศรษฐกิจแบบพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.4 กระตุ้นเศรษฐกิจ ในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

3.5 เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วยระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบด้วย 2 หมวดดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หมวดนี้ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่ามีจำนวนกี่คน ประกอบด้วยใครบ้าง และแบ่งหน้าที่เป็น ประธาน รองประธาน เลขานุการ และผู้ทรงคุณวุฒิวาระในการดำรงตำแหน่ง และการพ้นวาระของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ การประชุมและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

2. สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หมวดนี้ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับสถานที่ตั้ง และอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

เป็นระเบียบที่ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้นจากฉบับแรก โดยให้ยกเลิกความในวรรคสองของข้อ 6 แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความ ฉบับที่ 2 แทน

3. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

3.1 ข้อความทั่วไป ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับกองทุน ที่ตั้งกองทุน คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด ระดับอำเภอ คณะกรรมการกองทุน และส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน อาทิ ธนาคาร หุ้น เงินฝากสัจจะ สมาชิก

3.2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับปรัชญา หลักการของ กองทุน วัตถุประสงค์ในการดำเนินการกองทุน เงินและทรัพย์สินกองทุน อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ หลักการพิจารณาอนุมัติเงินกองทุนของคณะกรรมการ การระงับหรือการเบิกจ่ายเงิน

3.3 คณะอนุกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับ คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับต่าง ๆ และ อำนาจหน้าที่

3.4 คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด ประกอบด้วยหัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่

3.5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าด้วยจำนวนคณะกรรมการ การคัดเลือก คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นกรรมการ หลักเกณฑ์และวิธีการเลือก อำนาจหน้าที่ วาระการ ดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง องค์กรประชุม

3.6 กองทุนและสมาชิกกองทุน ว่าด้วยเงินและทรัพย์สินกองทุน คุณสมบัติสมาชิกกองทุน การรับสมัคร การขาดจากการเป็นสมาชิก วาระการประชุม

3.7 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าด้วยหลักเกณฑ์การกู้ยืมเงินของ สมาชิก อำนาจการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ของคณะกรรมการ หลักประกันเงินกู้ การคิดดอกเบี้ยหรือ ค่าตอบแทน ระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ การผิดสัญญาเงิน การพ้นจากสมาชิกภาพของสมาชิก

3.8 การทำบัญชีและการตรวจสอบ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีของ คณะกรรมการกองทุน การตรวจสอบ การจัดสรรกำไร

3.9 บทเฉพาะกาล ว่าด้วยการเลือกคณะกรรมการกองทุน ระยะเวลาการอยู่ใน ตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ การจดทะเบียนจัดตั้งกองทุน การประเมินผล (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ก.)

แบบติดตามสังเกตการณ์การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นไปตาม ข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่า ด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ซึ่งว่าด้วย กระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นกรรมการกองทุน หมู่บ้านและชุมชน เมือง คณะผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ จำนวนคร่าว่เรือนที่เข้าประชุม วิธีการเลือกคณะกรรมการคุณสมบัติ คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นไปตามข้อ. 17 ของระเบียบคณะกรรมการ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

(รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ก.)

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริงโดยการจัดทำแบบขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ.2 ซึ่งขอรับแบบ กทบ.2 จากคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ ขึ้นแบบคำขอขึ้นทะเบียนกับธนาคารออมสิน หรือธนาคารเพื่อการเกษตรหรือสหกรณ์การเกษตร ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กำหนด พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ระเบียบ ข้อบังคับของกองทุน เปิดบัญชีกับธนาคาร เมื่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ขึ้นแบบขอขึ้นทะเบียนต่อธนาคารแล้ว คณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอร่วมกับกองทุนหมู่บ้านจะประเมินความพร้อมในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ คือ การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และความมั่นใจ การบริหารกองทุนของคณะกรรมการกองทุน ระเบียบ ข้อบังคับในการดำเนินการกองทุน การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน หรือสมาชิกในการจัดการบริหารกองทุน การปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับของสมาชิกกองทุน การเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุน

(รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ก.)

ระเบียบและข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านมอจะบก หมู่ที่ 6 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

ในระเบียบจะว่าด้วยหัวข้อสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้คือ ที่ตั้งกองทุน วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน แหล่งที่มาของเงินกองทุน คุณสมบัติของสมาชิก การเป็นสมาชิก การพ้นจากการเป็นสมาชิก ค่าธรรมเนียม ค่าหุ้น เงินฝากตั้งจะ คณะกรรมการกองทุนประกอบด้วย วาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการกองทุน คุณสมบัติของคณะกรรมการ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ กู้ยืมของสมาชิกและวงเงินกู้ การพิจารณาอนุมัติเงินกู้ สัญญากู้ หลักประกันเงินกู้ อัตราดอกเบี้ย ค่าปรับ การจัดสรรกำไร การประชุมของคณะกรรมการ และบทเฉพาะกาล

(รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ก.)

หลักการประเมินโครงการ แบบซิฟฟ์โมเดล(CIPP Model)

แนวคิดและรูปแบบการประเมิน แบบซิฟฟ์โมเดล(CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) สตัฟเฟิลบีม กล่าวว่า “การประเมิน เป็นกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” โดยมีแนวคิดพื้นฐานคือ การดำเนินกิจการของโครงการ การตัดสินใจ และการประเมินโครงการ สตรัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท แบบซิฟฟ์โมเดล ดังนี้

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation ; C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation ; I) เป็นการประเมินเพื่อความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินการ โครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation ; P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation ; P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการขยาย เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงการของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้เป็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง เสริมสร้างการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้าง และพัฒนาความคิดริเริ่ม การแก้ไขปัญหาและการสร้างศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต จากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จ สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงเห็นสมควรให้มีการสนับสนุนโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งเป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้รับการอนุมัติการจัดสรรเงินกองทุนจากรัฐบาลเสร็จเรียบร้อยแล้ว เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรเงินให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิตที่ว่างงานให้เข้าศึกษาในหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องกองทุนหมู่บ้านและเน้นการให้ปฏิบัติจริงในพื้นที่ เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินแลพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ และผู้ที่จบหลักสูตรจะได้รับ “ประกาศนียบัตรบัณฑิต” ซึ่งเป็นการประเมินบัณฑิตเพื่อสร้างศักยภาพและยกระดับการศึกษาของบัณฑิตให้มีทักษะในการบริหารจัดการและเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง

เอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันอังคารที่ 15 มกราคม 2545 หน้า 6 ได้กล่าวการบริหารกองทุนด้านบาทให้มีประสิทธิภาพว่า การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องสร้างความรู้ การบริหารจัดการที่โปร่งใส การดำเนินงานเน้นสนับสนุนและช่วยแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนมากกว่ายึดกฎระเบียบตายตัว จึงต้องแก้ไขระเบียบที่ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง การติดตามช่วยแก้ไขปัญหาแก่ชาวบ้าน การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่คณะกรรมการกองทุน การพัฒนาตัวชี้วัด การบริหารแบบโปร่งใส เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนทุกระดับมีแนวทางพัฒนาภาคใให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันเสาร์ที่ 19 มกราคม 2545 หน้า 20 ได้กล่าวว่า ความคืบหน้าของนโยบายกระจายรายได้สู่ชุมชนระดับรากหญ้าผ่านโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หลังจากรัฐบาลดำเนินโครงการไปได้ประมาณ 5 เดือน ขณะนี้โอนเงินให้แล้ว 97% นอกจากนี้ คณะกรรมการประเมินเบื้องต้นแล้วเห็นว่า มีแนวโน้มหนี้สูงสูงมาก เนื่องจากผู้กู้ไม่สามารถชำระเงินคืนได้ ปัญหาหลักคือ ระยะเวลาใช้คืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย 1 ปีเร็วเกินไป ส่วนใหญ่ชาวบ้านบใช้เงินกู้สำหรับลงทุนเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ที่ยังไม่ทันขายผลผลิตมาชำระหนี้ตามกำหนดได้

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันพฤหัสบดีที่ 31 มกราคม 2545 หน้า 12 ได้กล่าวเกี่ยวกับบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านก้าวข้ามที่ต้องฟันฝ่า ว่า โครงการบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านนี้ได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์มาตลอด เพราะเป็นการทำหลักสูตรแบบเร่งรีบ คู่มือชุดวิชาต่างๆ ก็ทำกันแบบฉาบฉวย เครื่องมืออาคารสถานที่เรียนก็ไม่มีความพร้อมสถาบันแต่ละแห่งต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเอาเอง ด้วยเหตุนี้ร่วมกับคุณภาพการผลิตบัณฑิตที่ผ่านมาของสถาบันราชภัฏทำให้สังคมไม่ไว้วางใจว่าสถาบันราชภัฏจะสามารถผลิตบัณฑิตชุดนี้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ นอกจากนั้นยังต้องฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ระหว่างทำงานในพื้นที่ ซึ่งส่วนแล้วแต่เป็นเรื่องใหม่ทั้งสิ้น ประกอบกับมีหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยเข้าไปตรวจสอบดูแล ซึ่งมาตรฐานของแต่ละหน่วยงานก็แตกต่างกัน การทำงานจึงไม่ใช่เรื่องง่ายอย่างที่หลายคนเข้าใจกัน

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันเสาร์ที่ 2 กุมภาพันธ์ 2545 หน้า 24 ได้กล่าวเกี่ยวกับการคาดบัณฑิตกองทุนสมัครตามเป้าว่า เมื่อวันที่ 31 มกราคมนายถนอม อินทรกำเนิด เลขาธิการสภาสถาบันราชภัฏ (สปรภ.) เปิดเผยภายหลังการประชุมคณะกรรมการติดตามและประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่า ขณะนี้มีบัณฑิตในโครงการรวมทั้งสิ้น 70,895 คน ยังมีหมู่บ้านที่ยังไม่มีบัณฑิตเข้าไปศึกษาประมาณ 4,000 หมู่บ้าน ซึ่งได้มีการขยายเวลาการรับเป็นครั้งสุดท้ายถึงวันที่ 31 มกราคมที่ผ่านมา คาดว่า

จะมีผู้มาสมัครรวมแล้วใกล้เคียงกับยอดรับเต็ม 74,881 คน ซึ่งบัณฑิตที่เข้ามาใหม่จะมีการสอนเสริม ส่วนหนังสือวิชาการวิจัยชุมชน การจัดการและการวางแผนธุรกิจชุมชน การจัดการธุรกิจ การวางแผนพัฒนา และสารนิพนธ์ จะแล้วเสร็จและส่งให้นักศึกษาภายในเดือนกุมภาพันธ์และมีนาคมนี้แม้หนังสือดังกล่าวจะไปถึงช้าแต่ไม่เป็นปัญหาอะไรเพราะมีการสอนล่วงหน้าไปก่อนแล้ว

บทที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านมอจะบก หมู่ที่ 6 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีวิธีการประเมินโครงการโดย ดังนี้

วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นการประเมินเชิงระบบ (System Approach) ซึ่งมีนักวิชาการหลายคนได้สร้างแบบจำลองเพื่อใช้ในการประเมิน ได้แก่ Scriven, Stake และ Stufflebeam ซึ่งจะได้อธิบายรายละเอียดตามลำดับต่อไปนี้

1. รูปแบบการประเมินของสคริฟเวน (Scriven's Evaluation Ideologies and Model) ซึ่งสคริฟเวนได้สร้างแนวคิดผสมผสานระหว่างแนวคิดของไทเลอร์และครอนบาคเข้าด้วยกันซึ่งจำแนกการประเมินได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 การประเมินโดยยึดเป้าหมายเป็นหลัก ซึ่งจะเป็นการประเมินระหว่างดำเนินการและการประเมินผลรวม

1.2 การประเมินที่ไม่ยึดเป้าหมายเป็นหลัก เป็นการประเมินที่ไม่มุ่งเฉพาะผลผลิตที่เกิดขึ้นแต่จะนำผลกระทบอื่น ๆ มาพิจารณาในการตัดสินคุณค่าด้วย

นอกจากนี้สคริฟเวนยังได้จำแนกการประเมินตามสิ่งที่ประเมินออก คือ การประเมินคุณค่าภายใน เป็นการประเมินคุณค่าของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโครงการ และการประเมินความคุ้มค่า เป็นการประเมินในส่วนที่ผลของการดำเนินโครงการมีต่อผู้รับบริการจากโครงการ

2. รูปแบบการประเมินของสแตก (Stake's Concepts and Model of Evaluation) สแตกได้กล่าวถึงการประเมินคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลายแล้วนำมาจัดให้เป็นระบบที่มีความหมายในการประเมิน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 มิติคือ

2.1 มิติที่เป็นสิ่งนำ การปฏิบัติ และผลผลิต

2.2 มิติที่เป็นส่วนการบรรยายสภาพที่เกิดขึ้นจริงที่สามารถสังเกตได้ และการตัดสินใจเชิงปริมาณ

3. รูปแบบการประเมินชีพของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ได้กำหนดการประเมินออกเป็น 4 ประเภท และได้ประยุกต์ใช้กับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของบ้านมอจะบก ทั้งระดับหมู่บ้านและระดับรายบุคคล (ผู้กู้) คือ

3.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ คือ การประเมินสภาพทั่วไปของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร คือการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งหมดของหน่วยระบบการบริหารจัดการและของหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ คือการประเมินกระบวนการของทั้งสองหน่วยระบบ คือหน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร หมายถึง กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษา ซึ่งจะเป็นประชากรในบ้านมอจะบก มีจำนวน 145 หลังคาเรือน มีประชากร 652 คน เพศชาย 316 คน เพศหญิง 336 คน

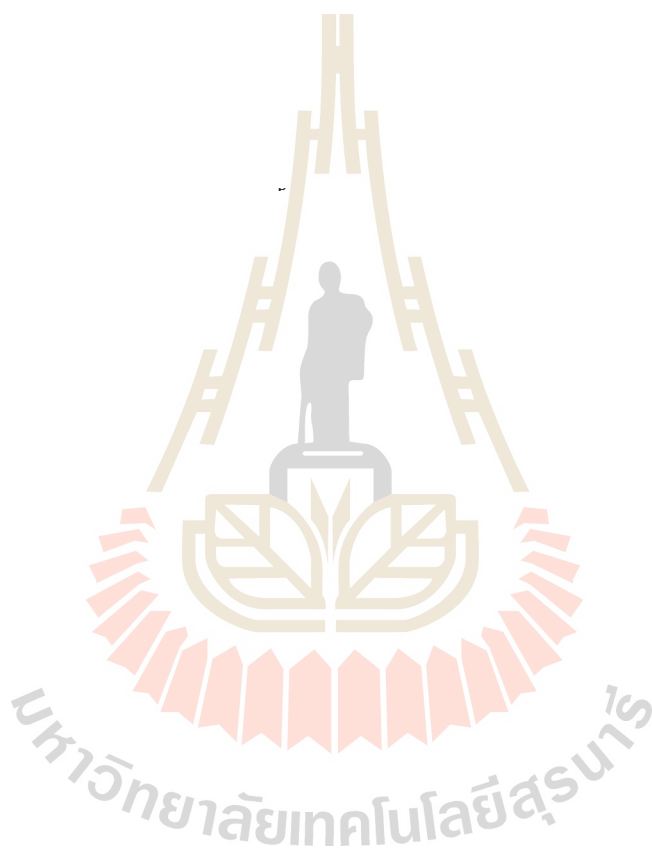
กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกหรือตัวแทนของประชากรที่นำมาใช้ในการศึกษาของบ้านมอจะบก ซึ่งจะมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ สามารถจำแนกได้ดังนี้

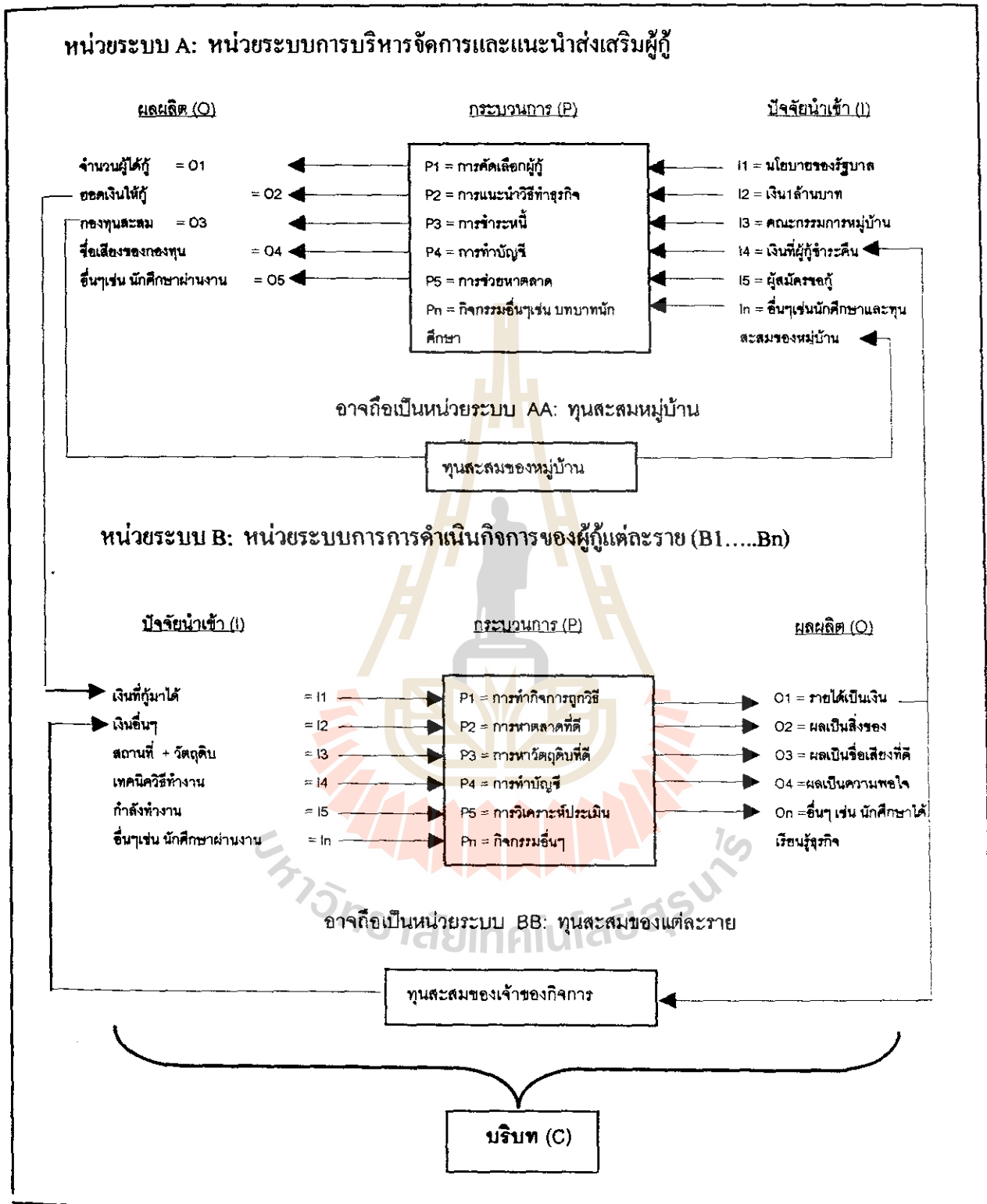
1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน 15 คน
2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน 129 คน
2.1 สมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้	จำนวน 50 คน
2.2 สมาชิกทั่วไป	จำนวน 114 คน
3. ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน 409 คน
4. ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพ	จำนวน 16 คน

ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธี การกำหนดตัวอย่างในรายวิชาวิจัยชุมชน โดยจะเก็บร้อยละ 20

ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการนั้น จะใช้ CIPP Model มาเป็นหลักของการประกอบเพื่อหาตัวแปรและตัวชี้วัด ซึ่งจะแสดงองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในรูปของ “ชีพพีโมเดล” มีองค์ประกอบดังแผนภูมิที่ 3.1 นี้

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบ ดังนี้

1. หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ โดยมีหน่วยระบบ สะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ AA

2. หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย โดยมีหน่วยระบบสะสมทุน เป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ BB

ดังนั้นในการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงเป็นไปตามแผนภูมิข้างต้นนี้ ซึ่งมีรายการตัวชี้วัด ดังนี้

ตัวชี้วัดบริบท (C)

ตัวชี้วัดบริบท หมายถึง ตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบ A เป็นสำคัญ

ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1. บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศหรือตัวชี้วัดบริบทรอบนอก ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1.1 ความยากจนของประเทศ

1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)

1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคน เรียกว่า ความล้มสลายของท้องถิ่นชนบท

1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

1.8 อื่น ๆ

2. บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน/ชุมชนนี้ สภาพป่าและหนองน้ำ สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน/ชุมชน และตัวบ่งชี้อื่น ๆ

ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบไปด้วยตัวแปร ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน

2. สภาพปัจจุบัน

3. ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน

4. ด้านวัฒนธรรม

5. ข้อมูลด้านอื่นๆ เช่น

5.1 ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ เช่น การมีหนี้สินของชาวบ้าน การมีที่ทำกินของตนเอง การเช่าที่ทำกิน การมีทัศนคติอยากได้ตัง้นั้น สิ่งนี้จำเป็นต้องขายทรัพย์สินเดิม หรือกู้หรือยืมสิน การตลาดสำหรับผลิต และระดับฐานะทางการเงินหรือสินทรัพย์

5.2 วัฒนธรรมประเพณี หรือแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เด่น ๆ ของท้องถิ่น/ชุมชน

5.3 ลักษณะบางประการที่เป็นศักยภาพในด้านดี ซึ่งจะเอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชน เช่น ความสามัคคี ความขยัน การมีแหล่งท่องเที่ยว การมีแหล่งอาหาร เป็นต้น

5.4 ลักษณะบางประการที่สื่อแสดงถึงความไม่เข้มแข็งของชุมชน/ท้องถิ่น เช่น การละทิ้งถิ่น การแตกแยกของครอบครัว ความไม่สามัคคี โรคภัยประจำท้องถิ่น เป็นต้น

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้ ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวดคือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) สำหรับตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ A นี้ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

2.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

2.2 เงิน 1 ล้านบาท

2.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน

2.4 เงินที่ผู้รู้ชำระคืน

2.5 ผู้สมัครขอรู้

2.6 อื่น ๆ เช่น นักศึกษา บัณฑิต และทุนสะสมของหมู่บ้าน

3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วย ตัวแปร ดังต่อไปนี้

3.1 การคัดเลือกผู้รู้

3.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ

3.3 การรับชำระหนี้

3.4 การทำบัญชี

3.5 การช่วยเหลือตลาด

3.6 อื่น ๆ เช่น บทบาทของนักศึกษา

4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร

1. จำนวนผู้กู้
2. ยอดเงินให้กู้
3. อื่น ๆ

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

1. จำนวนผู้ที่กู้ได้
2. จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
3. การขยายกิจการของผู้กู้
4. การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น

4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

1. กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
2. ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
3. ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
4. ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ
5. อื่น ๆ

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทเทคนิคเดียวกันตัวชี้วัดระดับประเทศของหน่วยระบบ A ที่กล่าวไว้ข้างต้น

1.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทเทคนิคเดียวกับตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A ที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว

1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว
2. ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ
3. หนี้สินธนาคารของผู้กู้

4. หนี้สินนอกกระบบของผู้กู้
 5. อาชีพหลักของผู้กู้
 6. รายได้ของครอบครัว
 7. ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 2.1 เงินที่กู้มาได้
 - 2.2 เงินอื่น ๆ
 - 2.3 สถานที่ และวัตถุดิบ
 - 2.4 เทคนิควิธีทำงาน
 - 2.5 กำลังทำงาน
 - 2.6 อื่น ๆ เช่น นักศึกษามานงาน
 3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 3.1 การทำกิจการถูกวิธี
 - 3.2 การหาตลาดที่ดี
 - 3.3 การหาวัตถุดิบที่ดี
 - 3.4 การทำบัญชี
 - 3.5 การวิเคราะห์ประเมิน
 - 3.6 อื่น ๆ
 4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
 - 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่
 1. รายได้เป็นเงิน
 2. ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นถึงของ
 3. อื่น ๆ
 - 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)
 1. ผู้กู้ได้ขยายกิจการ
 2. ผู้กู้ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้น อันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
 3. อื่น ๆ
 - 4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่
 1. ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง

ตนเอง

2. ผู้ที่มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน
3. การกลับคืนถิ่นของประชาชน
4. อื่น ๆ เช่น นักศึกษาได้เรียนรู้ธุรกิจ

กล่าวโดยสรุปแล้ว ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้ดูแลแต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้น เงินที่ผู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการดังนี้

1. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

ในการสังเกตจะเกี่ยวกับสภาพทั่วไปด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมขณะร่วมกิจกรรม

2. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ได้แก่ การเข้ารับฟังการประชุมในแต่ละครั้งของชาวบ้าน

3. การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์จะสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุน ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ผู้นำชุมชน ตลอดจนชาวบ้านในหมู่บ้าน โดยใช้แบบรายงานต่าง ๆ (บร.) มีรายละเอียดดังนี้

1. แบบรายงาน บร. 1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)
2. แบบรายงาน บร. 2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)
3. แบบรายงาน บร. 3 (แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
4. แบบรายงาน บร. 4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)
5. แบบรายงาน บร. 5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

6. แบบรายงาน บร. 6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

7. แบบรายงาน บร. 7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)

8. แบบรายงาน บร. 8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์)

9. แบบรายงาน บร. 9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)

10. แบบรายงาน บร. 10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)

11. แบบรายงาน บร. 11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี)

12. แบบรายงาน บร. 12 (การวิเคราะห์การจัดทำแผนแม่บทชุมชน)

4. การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน ได้แก่ การจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนของคณะกรรมการสมาชิกกลุ่มผู้กู้เงิน และการจัดทำแผนแม่บทชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการเก็บดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้เป็นตัวเลขอย่างชัดเจน เป็นข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการของสถิติได้หลากหลายวิธี เช่น รายได้ของชาวบ้าน จำนวนสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ที่เป็นการบรรยายความเกี่ยวกับความคิดเห็น ทัศนคติ ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น

โดยที่ข้อมูลทั้ง 2 ประเภทดังกล่าว มาจัดอยู่ในรูปแบบของข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสำรวจในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ได้แก่ ทำไร่ ทำนา ค้าขาย รับจ้าง ทำสวนผัก โดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบเก็บข้อมูล บร.1 – บร.12 จากจำนวน 151 ครัวเรือน ในการเก็บข้อมูลแบบ บร.ต่าง ๆ จะกำหนดขนาดตัวอย่างจากครัวเรือนทั้งหมดร้อยละ 20 ตามหลักการกำหนดตัวอย่างในรายวิชาวิจัยชุมชน

ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ จากส่วนราชการ และที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือพิมพ์ และสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์เพื่อประเมินผลโครงการจะใช้ทั้งวิธีแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปโดยใช้ค่าสถิติ ข้อมูลที่หาเป็นค่าสถิติได้ เช่น รายได้ของชาวบ้าน อายุ เพศ เป็นต้น และค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ฐานนิยม มัธยฐาน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ หรือทัศนคติ การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสารและข้อมูลที่มีการบันทึกไว้ เช่น ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการกองทุนเกี่ยวกับระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง เป็นต้น โดยใช้อัตราส่วน ร้อยละ ตาราง ในการวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ของกองทุนบ้านมอ จะบก หมู่ที่ 6 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการประเมินตามแบบของ ทฤษฎี CIPP Model ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผลการประเมินบริบทชุมชน

ในการประเมินบริบทชุมชนสามารถประเมินได้ 2 ระดับคือ

1. บริบทระดับประเทศ ประเมินได้ดังนี้

1.1 ความยากจนของประเทศ

เนื่องจากคนจนส่วนใหญ่อยู่ในเขตชนบท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 82.1 ของคนจนทั้งหมด จำนวน 8.6 ล้านคน และสองในสามของคนจนทั้งหมดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม มีครัวเรือนขนาดใหญ่ มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย มีการศึกษาน้อยกว่าคนทั่วไป มีลูกมากหรือสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีภาระหนี้สินที่ตกทอดลงมาตั้งแต่รุ่นพ่อ รุ่นแม่

ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจน ได้ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง เริ่มในช่วง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) จนถึงปัจจุบันได้มีโครงการ ที่ใช้งบประมาณแผ่นดิน ได้แก่โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน(กข.ตง.) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และโครงการเพื่อบรรเทาปัญหาความยากจนและการใช้ความสงเคราะห์ช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ยากจน โครงการที่ดำเนินงานตามนโยบาย แรงค์วันของรัฐบาลปัจจุบัน ได้แก่ โครงการพักชำระหนี้ให้กับเกษตรกรรายย่อยเป็นเวลา 3 ปี การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า การจัดตั้งธนาคารประชาชน และโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ส่วนโครงการของภาค เอกชน / ชุมชน ได้แก่ โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท โครงการจัดสวัสดิการ ชุมชนเร่งด่วน เพื่อผู้ยากลำบาก

กล่าวโดยสรุป สถานการณ์ภาวะความยากจนของคนไทย พบว่า ความยากจนมีแนวโน้ม ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2531 สัดส่วนคนจนอยู่ในระดับ ร้อยละ 32.6 ปี 2535 ลดลงเหลือ

ร้อยละ 23.2 ปี 2539 เหลือร้อยละ 11.4 แต่เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ได้ส่งผลให้สัดส่วนคนจนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13.0 ในปี 2541 และร้อยละ 15.9 ในปี 2542 ปัญหาความยากจนเริ่มคลี่คลายลงตั้งแต่ ปี 2543 ลดลงเหลือร้อยละ 14.2 ปี 2544 ลดลงอีกร้อยละ 13.0 หรือลดลงจากจำนวน 9.9 ล้านคน ในปี 2542 เหลือ 8.2 ล้านคน ในปี 2544 ลดลง 1.7 ล้านคน ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา และภาวะเศรษฐกิจไทยในปัจจุบันเริ่มฟื้นตัวขึ้นและสัดส่วนคนจนเริ่มลดลง ตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา ประกอบกับรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณมาพัฒนาเศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาความยากจนโดยมีโครงการต่าง ๆ ตลอดจนภาคเอกชนและชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้น จึงคาดหมายได้ว่าสถานะความยากจนของประเทศไทยมีแนวโน้มที่ลดลงและน่าบรรลุตามเป้าหมายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ที่กำหนดสัดส่วนคนจนลดลงเหลือร้อยละ 12 ของประชากร ในปี 2549 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานหลักหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ได้กำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม โดยยึดกรอบแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังนี้

แผนการพัฒนาวិสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ภาคอุตสาหกรรม)

1. บทบาทและความสำคัญของ SMEs

ในปัจจุบัน ภาคธุรกิจของไทยประกอบด้วยวิสาหกิจจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 8.5 แสนกิจการในจำนวนนี้ กว่าร้อยละ 99.7 จัดว่าเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กล่าวคือ มีการจ้างงานไม่เกิน 200 คนต่อกิจการ และประมาณร้อยละ 40 เป็นวิสาหกิจขนาดเล็กมาก ซึ่งอยู่นอกระบบไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ในภาคอุตสาหกรรมแรงงานประมาณกึ่งหนึ่ง และการจ้างงานใหม่ที่เกิดขึ้น หลังวิกฤตการณ์ในปี พ.ศ. 2540 ประมาณร้อยละ 60 อยู่ใน SMEs ประมาณร้อยละ 30 ของวิสาหกิจไทยทั้งปวงตลาดต่างประเทศ และอุตสาหกรรมส่งออกขนาดใหญ่ของไทย ใช้วัตถุดิบแปรรูปขึ้นต้น และชิ้นส่วนที่ผลิตภายในประเทศส่วนหนึ่ง การเพิ่มขีดความสามารถของ SMEs ที่เป็นผู้ผลิตเพื่อส่งออกและ SMEs ที่รับช่วงการผลิตจากผู้ส่งออก จึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาการส่งออกของไทย และการสร้างรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศในภาพรวม นอกจากนั้น วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กที่กระจายอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศ เป็นทั้งผู้ซื้อผลผลิต และผู้ผลิตสินค้าและบริการสนองความต้องการของผู้บริโภคในท้องถิ่นห่างไกล จึงเป็นกลไกสำคัญยิ่งในการกระจายรายได้และความเจริญสู่ภูมิภาค

2. ทิศทางและแนวคิดในการพัฒนา SMEs

การพัฒนาและส่งเสริม SMEs ต้องสามารถแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง อันได้แก่ การขาดเทคโนโลยี ขาดความสามารถในการจัดการสมัยใหม่ สินค้าค้ำยคุณภาพ ขาดทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ และตรงความต้องการ การกระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่ อุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งทุน เป็นต้น ในขณะที่เดียวกัน ปัจจัยแวดล้อม การประกอบธุรกิจของ SMEs ได้เปลี่ยนไป และยังคงเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลจากการเปิดเสรีทางการค้า และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งทำให้ต้นทุนการสื่อสารและการกระจายสินค้าลดลงอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ปัจจัยที่กำหนดขีดความสามารถในการแข่งขัน ได้เปลี่ยนจากฐานทรัพยากรธรรมชาติภายในประเทศและแรงงานที่มีค่าแรงต่ำ ไปสู่การแข่งขันเชิงคุณภาพ การนำเสนอสินค้ารูปแบบใหม่ๆ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และความสามารถในการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารเหล่านั้น ไม่ว่า SMEs จะมุ่งตลาดภายในประเทศหรือตลาดต่างประเทศ ต่างก็จำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพให้เข้าสู่มาตรฐานสากล และยกระดับผลิตภัณฑ์ให้ทัดเทียมคู่แข่งกัน รวมทั้งต้องมีความสามารถ ที่จะเชื่อมโยงธุรกิจในลักษณะที่เป็นนานาชาติมากขึ้น

จากข้อพิจารณาข้างต้น จึงได้กำหนดการพัฒนา SMEs ภาคอุตสาหกรรม ดังนี้

1. วิทยกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับสากล
2. วิทยกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของคนไทยมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทั้งด้านการผลิตและการตลาด
3. วิทยกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความเชื่อมโยงกับวิทยกิจขนาดใหญ่ และเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจต่างๆ ในทุกภูมิภาคอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความสมดุลในโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม เป็นกลไกที่สามารถช่วยบรรเทาผลกระทบจากความผันผวนในเศรษฐกิจโลกที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

3. กลไกการบริหารแผนอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

กระบวนการบริหารและจัดการเพื่อนำแผนแม่บท ไปสู่การปฏิบัติ จะอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิทยกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 โดยมีสำนักงานส่งเสริมวิทยกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นผู้บริหาร และประสานแผนสำหรับในส่วนของการพัฒนาวิทยกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคการค้าและภาคบริการ ขณะนี้กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม กำลังจ้างศึกษาและวิเคราะห์พื้นฐาน ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จ และสามารถนำเสนอต่อสำนักงานส่งเสริมวิทยกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อจัดทำเป็นนโยบายและแผนส่งเสริมวิทยกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคการค้า และภาคบริการ ได้ภายใน กลางปี 2544

เป็นที่คาดหมายว่า เมื่อได้มีการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้ง 3 ภาค คือ ภาคอุตสาหกรรม ภาคการค้า และภาคบริการ ได้อย่างเสร็จสมบูรณ์ จะสามารถช่วยให้ทิศทางการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไปในทางเดียวกัน มีการผนึกกำลังที่เข้มแข็งมากขึ้น ทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถผลิตสินค้าเศรษฐกิจของประเทศอันจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอนาคต

1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

ภาวะการขาดดุลการค้าของไทยในปี 2544 สามารถสรุปได้คือ การชะลอตัวของเศรษฐกิจสหรัฐและการฟื้นตัวของญี่ปุ่น เศรษฐกิจสหรัฐมีการขยายตัวประมาณ 3.0 – 3.5 % ลดลงจากการประมาณการ 5.0 % ในปี 2543 ในขณะที่ญี่ปุ่นก็เผชิญกับปัญหาธนาคารกลางของญี่ปุ่นเอง ซึ่งทำให้ค่าเงินเยนอ่อนตัวลงในขณะนี้ และนโยบายการลดอัตราภาษีของสหรัฐ จึงมีผลต่อภาวะเศรษฐกิจของอเมริกา ดังนั้นทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยได้รับผลการชะลอตัวตามอเมริกาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้การส่งออกของไทยจะมีอัตราการขยายตัวที่ลดลงอย่างมาก

ความอ่อนแอของสถาบันการเงินภายในประเทศ แม้ว่า ณ วันสิ้นปี 2543 ระบบธนาคารไทยคงจะมีสัดส่วนเงินกองทุนเกิน 11 % รวมทั้งสามารถทำสำรองได้ไม่ต่ำกว่า 100% แต่ถ้าหากหนี้คั่งงอกมีมากขึ้น หรือมูลค่าหลักทรัพย์ค้ำประกันลดลงหรือระบบธนาคารไทยต้องรับรู้การสูญเสียในอัตราที่ใกล้เคียงกับธนาคารคิบีเอส ในขณะเดียวกันแนวโน้มการชะลอตัวของเศรษฐกิจในปีหน้า จะทำให้ปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non Performing Loan : NPL) ที่กีดกันการดำเนินการของธนาคารไทยยังอยู่ในระบบ ดังนั้นการเพิ่มทุนจึงยังคงเป็นความจำเป็นของธนาคารไทย

การขาดดุลการชำระเงินและการลดลงของระดับทุนสำรองระหว่างประเทศ น่าจะทำให้เงินบาทตกอยู่ภายใต้แรงกดดัน และมีความผันผวน โดยอาจจะเป็นไปได้ทั้งในแง่บวกและแง่ลบขึ้นอยู่กับแนวโน้มในการจัดตั้งรัฐบาล โดยเฉพาะในการตรวจเศรษฐกิจชุดใหม่ ทั้งนี้คาดว่าโดยเฉลี่ยแล้วเงินบาทมีค่าเท่ากับ 43.50 ดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2544 เมื่อเทียบกับปี 2543 ในขณะที่อาจจะมี ความผันผวนมากเป็นบางช่วงตามปัจจัยที่จะมากระทบ เช่น การเคลื่อนย้ายเงินทุนออกนอกประเทศ ความเคลื่อนไหวของค่าเงินในตลาดภูมิภาค รวมทั้งสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศ โดยในช่วงของการผันผวนดังกล่าว ค่าเงินบาทอาจจะหลุดออกจากกรอบ 44 – 45 บาทได้ อย่างไรก็ตาม คาดว่าธนาคารแห่งประเทศไทยจะเข้ามาดูแลเสถียรภาพของค่าเงินบาทเป็นระยะ ๆ เพื่อไม่ให้ค่าเงินบาทมีความผันผวนมาก จนทำให้มีผลต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย

1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีสภาพแวดล้อมที่ไม่อุดมสมบูรณ์เหมือนกับสมัยก่อน เพราะมีบางกลุ่มที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวมทำการตัดไม้ทำลายป่า ทำให้เกิดสภาวะฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล อันเป็นผลที่กระทบโดยตรงกับประชาชนทุกคน อาจสรุปผลสภาวะแวดล้อมภายในประเทศได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 : แสดงสถานการณ์มลพิษทางน้ำ ปี 2539 – 2541

แหล่งน้ำ	ค่ามาตรฐาน	ปี 2539	ปี 2540	ปี 2541
แม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ออกซิเจนละลายในน้ำ (มิลลิกรัม/ ลิตร)	ไม่ต่ำกว่า 2.0	0.7	0.5	1.0
นิโตรเจน (มิลลิกรัม/ลิตร)	ไม่เกิน 4.0	6.2	3.1	2.8
แบคทีเรีย (mpn/100 มิลลิลิตร)	-	85,000	46,000	14,000

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ 4.2 : แสดงพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย

ภาค	ปี 2540		ปี 2541		พื้นที่ถูกทำลาย
	พื้นที่	สัดส่วน	พื้นที่	สัดส่วน	
เหนือ	72.67	68.54	45.66	43.06	37.01
ตะวันออกเฉียงเหนือ	44.31	41.99	13.11	12.43	31.20
กลางและตะวันตก	22.28	52.91	10.03	23.81	12.26
ใต้	18.52	41.89	7.58	17.15	10.94
ตะวันออก	13.23	57.98	4.69	20.57	8.54
ประเทศ	171.02	53.33	81.07	25.28	89.95

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หมายเหตุ : พื้นที่ถูกทำลายทั้งหมด 250,420 ไร่

ตารางที่ 4.3 : แสดงความอุดมสมบูรณ์ของดินในการทำการเกษตรกรรม

ความอุดมสมบูรณ์	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	ทั้งประเทศ
ปานกลาง	12.75	2.94	7.21	1.18	24.08
รุนแรง	2.50	0.20	0.22	0.45	3.37
รุนแรงมาก	8.68	0.33	1.00	2.93	12.94
รวม (ล้านไร่)	23.93	3.47	8.43	4.56	40.39
(%)	(59.2)	(8.6)	(20.9)	(11.3)	(100)
พื้นที่ภาค (ล้านไร่)	107	105.53	63.96	44.2	320.69

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- หมายเหตุ : 1. รุนแรงปานกลาง พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ลดลง ผลผลิตต่ำ ควรมีมาตรการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ปลูก พืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้นและสวนป่า
2. รุนแรง พื้นที่นี้หากจะใช้ทำการเกษตร ต้องมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ อย่างเคร่งครัด
3. รุนแรงมาก พื้นที่นี้ไม่เหมาะต่อการเกษตรควรกันไว้ปลูกป่า/ไม้ยืนต้น

1.5 ความเค็มคร่อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ข้อมูลจากศูนย์วิจัยกสิกรรมไทยชี้ให้เห็นว่า ประชาชนมีข้อเรียกร้องให้รัฐบาลชุดใหม่พิจารณาออกมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจเพิ่มเติม เพื่อที่ช่วยเพิ่มกำลังซื้อในระบบและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค แต่ถ้าหากรัฐบาลชุดใหม่เร่งดำเนินการใช้จ่าย เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ เพื่อแก้ไขปัญหาสถาบันการเงิน แม้ว่าการใช้จ่ายบางรายการอาจจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในช่วงแรก ๆ ขณะนี้ หนี้สาธารณะ (รวมหนี้กองทุนฟื้นฟู) มีประมาณ 55 - 56 % และในอีก 5 ปีข้างหน้า (งบประมาณ 2544 - 2549) ถ้ากองทุนฟื้นฟูเกิดความสูญเสียเพิ่มเติมจากการปฏิบัติตามข้อผูกมัดในการขยายหุ้นธนาคารอีก 1.5 แสนล้านบาท จะทำให้สัดส่วนหนี้สาธารณะเพิ่มเติมเป็น 59 % ทำให้คนไทยเป็นหนี้คนละประมาณ 54,000 บาท และหากรัฐบาลชุดใหม่ตัดสินใจใช้เงินแก้ไขปัญหาการเงิน เช่น การเพิ่มทุนให้สถาบันการเงินหรือการจัดตั้งและดำเนินการบริษัทบริหารทรัพย์สินอีก 3 แสนล้านบาทแล้ว สัดส่วนหนี้ก็จะเพิ่มเป็น 65 % ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ย่อมหมายความว่า รัฐบาลมีเทคนิคสำหรับการดำเนินการงบประมาณขาดดุลและการใช้จ่ายกระตุ้นเศรษฐกิจในช่วงปีงบประมาณปี 2544 - 2549 ประมาณ 5 % ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายใน

ประเทศ หรือประมาณ 2.5 แสนล้านบาท ซึ่งไม่ใช่วงเงินมากนัก ในช่วงเวลา 5 ปี ดังนั้นจะเห็นว่ารัฐบาลชุดใหม่คงจะต้องเผชิญกับกรอบข้อจำกัดทางการคลังอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในขณะที่ตลาดและนักลงทุนก็คงเรียกร้องความโปร่งใสของการบริหารจัดการทางการคลังดังกล่าวของรัฐบาล ทั้งนี้ในมุมมองของรัฐบาล การจัดตั้ง บริษัททรัพย์สิน เพื่อซื้อหนี้จากสถาบันการเงินเอกชน อาจเป็นทางเลือกเพื่อเป็นการยืดเวลาและปรับปรุงเงื่อนไขของโครงการให้ความช่วยเหลือในการเพิ่มทุนขั้นที่ 1 ทั้งนี้ปัญหาเรื่องหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ และเงินดังกล่าว ย่อมจะทำให้การขยายสินเชื่อใหม่จะยังคงเป็นไปได้อย่างจำกัด แม้ว่าจะมีสภาพคล่องส่วนเกินประมาณ 5 แสนล้านบาท ในขณะนี้ก็ตาม โดยปัญหาดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งจะทำให้คนไทยมีหนี้สินเพิ่มขึ้นไปอีก

1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่า ความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท อาจกล่าวสรุปได้ดังนี้

1. ความยากจนของคนในหมู่บ้าน
2. การที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งที่แท้จริงต้องมาจาก คน ไม่ใช่ มาจากเงิน เพราะเงินบางครั้ง ก็ทำให้คนทะเลาะและทำให้แตกความสามัคคีกันภายในชุมชน ได้
3. กลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้าน ถ้าทำการจัดตั้งแล้วแต่ชาวบ้านไม่นำเงินไปฝาก ก็จะทำให้กลุ่มออมทรัพย์เกิดการล่มสลายได้
4. ความแตกต่างทางฐานะของชาวบ้านภายในหมู่บ้าน
5. ชาวบ้านมีการศึกษาน้อย ส่วนมากจะจบแค่ ป.4 ทำให้ไม่ค่อยมีความรู้มากนัก
6. ความสามัคคีปรองดอง การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ซึ่งบางชุมชนก็ไม่มีสิ่งพวกนี้ทำให้ไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร
7. การมีส่วนร่วมกับภาครัฐบาล ถ้าชุมชนไหนไม่ให้ความร่วมมือกับภาครัฐบาล ก็จะทำให้ชุมชนนั้นไม่มีความเจริญ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยีทางการเกษตร ด้านสาธารณสุขมูลฐาน เป็นต้น
8. หมู่บ้านบางแห่งของประเทศยังไม่มี ความเจริญเข้าไปภายในหมู่บ้าน เช่น ระบบไฟฟ้า น้ำประปา น้ำบาดาล เป็นต้น

ความอ่อนแอของท้องถิ่นชนบทส่วนใหญ่มาจากการที่คนในหมู่บ้าน ไม่ค่อยมีความสามัคคีกัน และบางหมู่บ้านไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับทางภาครัฐบาลเท่าที่ควร ทำให้เสียโอกาสที่จะทำให้อท้องถิ่นของตนเกิดการพัฒนาไปในทางที่ดี และมีบุคคลบางกลุ่มที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม คอยจะฉกฉวยผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้กับตัวเอง

1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ในปัจจุบันนี้ กระแสนิยมของสินค้าจากต่างประเทศและวัฒนธรรมต่างชาติ ที่เข้ามาในประเทศไทย นั้นมีมากทางด้านวัฒนธรรม เช่น การแต่งกายที่วัยรุ่นมีค่านิยมตามแบบชาวต่างชาติ เช่นประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ซึ่งวัยรุ่นผู้หญิงก็จะแต่งกายแบบสายเดี่ยว ใส่กระโปรงสั้น กางเกงขาสั้น รองเท้าส้นสูง และตอนนี้ที่เห็นบ่อย ๆ คือการย้อมสีผมเป็นสีต่าง ๆ และการตัดผมตามแบบบักฟุคบอล คารา และนักร้องชื่อดัง และอีกอย่างที่เราเห็นกันมากในทางโทรทัศน์คือ มีนักร้องชาวต่างชาติเข้ามาแสดงคอนเสิร์ตในประเทศไทยอย่างมากมาย ซึ่งค่านิยมนี้เป็นสิ่งที่สิ้นเปลืองเงินทองของวัยรุ่นและของประชาชน ทำให้ประชาชนบางกลุ่มล้มค่านิยมของไทยแบบเก่า ๆ ไปแล้ว และทางด้านสินค้าจากต่างชาติที่เข้ามาในไทยมีมากมาย เช่น เหล้า เบียร์ เครื่องดื่มมีเนมาสินค้าแบรนด์เนมต่าง ๆ ที่ส่งเข้ามาในประเทศไทย และที่นิยมมากที่สุดคือ อาหารฟาสต์ฟู้ดส์ เช่น ไก่เคเอฟซี แมคโดนัลด์ ไอศกรีมสเวนเช่น เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์พวกนี้ ปีหนึ่ง ๆ ประชาชนภายในประเทศนิยมรับประทานกันมาก และมีราคาแพง ทำให้เงินไหลออกนอกประเทศจำนวนมาก หมีนบาท และไทยต้องเสียดุลการค้าทุกปี ดังนั้นชาวไทยควรจะไม่นำค่านิยมจากต่างชาติเข้ามาอีก ควรจะแต่งกายแบบไทย สินค้าควรซื้อสินค้าไทย ซึ่งมีมากมายหลายชนิดให้เลือก ไม่ว่าจะเป็นผลไม้ต่าง ๆ อาหารไทย สินค้าพื้นบ้านของไทย และเมื่อคนไทยหันมานิยมของไทย ก็จะทำให้ประเทศมีความเจริญและจะทำให้มีเงินหมุนเวียนภายในประเทศมากขึ้น

2. บริบทระดับท้องถิ่น

การประเมินบริบทของหมู่บ้านมอจะบกจะประเมินได้ดังนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านมอจะบก

ที่มาของชื่อบ้านมอจะบกคือ เมื่อในอดีตบ้านมอจะบกเป็นป่าเขารกทึบเต็มไปด้วยสิ่งสารพัดวิญญู้อยู่มากมาย มีต้นกะบกใหญ่อยู่บนเนินเขาพิงควาย ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2500 ได้มีการตัดถนนมิตรภาพผ่านบ้านมอจะบก ทางการรถไฟจึงได้กันพื้นที่ฝั่งซ้ายของถนนมิตรภาพเป็นป่าไม้สำหรับทำฟืนรถไฟ ทำให้ป่าไม้เริ่มหมดไป บ้านมอจะบกเริ่มก่อตั้งเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2525 แต่เดิมขึ้นอยู่กับบ้านกุดชะนวน ต่อมาจึงได้แยกมาขึ้นกับตำบลมิตรภาพจนถึงปัจจุบันนี้

คนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านมอจะบก มีนายเหมือน ระเบียบโพธิ์ ย้ายถิ่นฐานมาจาก บ้านด่านทองกลาง ตำบลโดนค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา นายคำ มาจากอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ นายคำ บุรณศิริ นายกิจจา ภูวนาค นายปราโมทย์ กาญจนเจริญ พ.ท.ชนนทร์ เทียมพงษ์ พ.จ.อ.เทียนชัย มุศิริ พ.อ.ถนอม พรหมสิทธิ์ เรืออากาศโทประจักษ์ นายกฤษฏา เลิศฤทธิ์ ศิริกุล พลตรีอรรณู มุญจพงษ์ จะกระจายกันอยู่ ปัจจุบันประชาชนตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างกันเป็นหย่อม ๆ อยู่ตามรอบบริเวณถนนมิตรภาพและรอบอ่างซับประดู่

เลิศฤทธิ์ ศิริกุล พลตรีอรรถ นุญจนพงษ์ จะกระจายกันอยู่ ปัจจุบันประชาชนตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างกันเป็นหย่อม ๆ อยู่ตามรอบบริเวณถนนมิตรภาพและรอบอ่างซับประดู่

2.2 สภาพปัจจุบัน

1. ลักษณะประชากร

บ้านมอจะบกมี 151 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 652 คน และกลุ่มอายุส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 15 – 50 ปี ดังจะแสดงในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนและจำแนกตามลักษณะของประชากร

ลักษณะของประชากร	จำนวน (คน)
1. เพศ	
- ชาย	316
- หญิง	336
2. อายุ	
1 วัน – 3 ปีเต็ม	36
3 ปี 1 วัน – 6 ปีเต็ม	51
6 ปี 1 วัน – 12 ปีเต็ม	30
12 ปี 1 วัน – 14 ปีเต็ม	26
15 ปี 1 วัน – 18 ปีเต็ม	50
18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	105
50 ปี 1 วัน – 60 ปีเต็ม	281
60 ปี 1 วันขึ้นไป	73
3. การศึกษา	
3.1 สมาชิกไปศึกษานอกหมู่บ้าน	15
- ระดับประถมศึกษา	250
- ระดับมัธยมศึกษา	20
- สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา	10
3.2 สมาชิกที่อ่านหนังสือไม่ออก	5

2. แหล่งน้ำในหมู่บ้าน

ในบ้านมอจะบกมีแหล่งน้ำอยู่ 1 แห่ง คือ อ่างซับประคู้ ซึ่งสามารถใช้น้ำได้ตลอดทั้งปี ชาวบ้านในหมู่บ้านต้องใช้น้ำในอ่างซับประคู้เพื่อการอุปโภคและบริโภค ลักษณะของอ่างฯ จะเป็นอ่างเก็บน้ำแบบเขื่อนดินขนาดใหญ่มาก เป็นที่สำหรับหาปลาของชาวบ้านมอจะบกและหมู่บ้านข้างเคียง รอบขอบอ่างจะเป็นร้านขายอาหารประเภทปลาเผา และเป็นแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสิคีวี

3. อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หมู่บ้านกุดชะนวน	ตำบลมิตรภาพ
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่บ้านหนองขาม	ตำบลมิตรภาพ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	หมู่บ้านมิตรภาพ	ตำบลมิตรภาพ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	บ้านคลองตะแบก	ตำบลลาดบัวขาว

2.3 ด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้าน

รายได้ของบ้านมอจะบก ส่วนใหญ่จะมาจากการค้าขาย การเกษตร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ดังจะแสดงในตาราง 4.5

ตารางที่ 4.5 แสดงเศรษฐกิจของบ้านมอจะบก

ด้านเศรษฐกิจ	จำนวน	ผลผลิตที่ได้ทั้งหมดบ้าน (บาท/ปี)
1. พื้นที่ทำการเกษตร	335 ไร่	-
- ที่นา	50 ไร่	-
- ที่สวน	270 ไร่	-
2. ผลผลิตที่ได้		
- ทำนา	24 เกวียน	-
- ทำสวน	270 ไร่	-
- เลี้ยงสัตว์	15 ครอบครัว	-
3. รายได้ของประชาชน/ปี		
- 1,000 – 5,000 บาท	-	-
- 5,001 – 10,000 บาท	10 ครอบครัว	-
- 10,001 – 20,000 บาท	21 ครอบครัว	-
- 20,001 – 30,000 บาท	20 ครอบครัว	-
- 30,001 – 50,000 บาท	70 ครอบครัว	-
- 50,001 – 100,000 บาท	30 ครอบครัว	-
4. ชาวบ้านที่ไปทำงานต่าง ถิ่นแล้วส่งเงินเข้าหมู่บ้าน	15 ครอบครัว	-

2.4 ด้านวัฒนธรรม

1. วัด บ้านมอจะบกมีวัดอยู่ 3 แห่ง ชื่อว่า วัดเขาเห็บ วัดป่าอ่างซบประคู้ และวัด
อาศรมธรรมทายาท

2. ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาไทยและภาษาโคราชและภาษาลาวท้องถิ่น

3. งานบุญหรือประเพณีต่าง ๆ ซึ่งได้สืบทอดกันมาดังนี้

เดือนมกราคม ประเพณี วันขึ้นปีใหม่

เดือนกุมภาพันธ์ ประเพณี เทศน์มหาชาติ

เดือนเมษายน ประเพณี สงกรานต์

เดือนกรกฎาคม ประเพณี เข้าพรรษา
 เดือนกันยายน ประเพณี ทำบุญข้าวสารท
 เดือนตุลาคม ประเพณี ออกพรรษา
 เดือนพฤศจิกายน ประเพณี ถอยกระทง

2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ มีดังนี้

1. ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ดังจะแสดงในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 แสดงลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ

เศรษฐกิจและอาชีพ	จำนวน (ครอบครัว)	ดอกเบี้ย (ร้อยละ) บาทต่อปี	รวมเงิน (ทั้ง ปี)
1. พื้นที่ทำกินที่เป็นของ ตนเอง			
- 1-5 ไร่	30	-	-
- 6-10 ไร่	8	-	-
- 11-12 ไร่	9	-	-
- 12-50 ไร่	5	-	-
- 50 ไร่ขึ้นไป	8	-	-
2. การประกอบอาชีพ			
- ทำนา	10	-	-
- ทำสวน	5	-	-
- ค้าขาย	50	-	-
- รับจ้าง	46	-	-
- ข้าราชการ	10	-	-
3. การเป็นหนี้สินของรัฐ และนายทุนนอกระบบ	1	-	-
- สถาบันของรัฐ	20	11	1,500,000
- นายทุนนอกระบบ	15	120	300,000

2. การรวมกลุ่มต่าง ๆ ของบ้านมอจะบก จะแสดงในตารางที่ 4.7
 ตารางที่ 4.7 แสดงการรวมกลุ่มต่าง ๆ ของบ้านมอจะบก

กลุ่ม	คั้งขึ้น พ.ศ.
1. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	2544
2. กลุ่มเลี้ยงไก่	2543
3. กลุ่มทำหมวก	2545
4. กลุ่มกองทุนหมู่บ้านเดิม	2526

3. การสาธารณูปโภค และเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

1. รถยนต์	20	คัน
2. มอเตอร์ไซด์	65	เครื่อง
3. รถไถนาเดินตาม	10	คัน
4. ตู้เย็น	55	เครื่อง
5. พัดลม	61	เครื่อง
6. หม้อหุงข้าวไฟฟ้า	34	เครื่อง
7. ทีวีสี	43	เครื่อง
8. ทีวีขาวดำ	5	เครื่อง
9. โทรศัพท์	10	เครื่อง
10. หอกระจายข่าว	-	แห่ง
11. มีไฟฟ้าใช้	151	ครัวเรือน
12. ภาชนะเก็บน้ำฝน	145	ครัวเรือน
13. ส่วนที่ถูกหลักสุขาภิบาล	135	ครัวเรือน

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านโดยภาพรวม สามารถประเมินได้ 2 ระบบ คือ

1. ผลการประเมินหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ได้ผลการประเมินดังต่อไปนี้

1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์ และเปิดเวทีชาวบ้าน พบว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายของรัฐบาลโดยจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่ประชาชนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนกู้ยืมนำไปลงทุนตามประเภทของการประกอบอาชีพ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำ มีคณะกรรมการในหมู่บ้านบริหารกันเองและกองทุนนี้เป็นกองทุนที่ดี เพราะได้เป็นเงินทุนให้ประชาชนได้กู้ยืม คิดอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าสถาบันการเงินของรัฐ และเงินทุนนอกระบบ ต่อไปในอนาคต อาจจะเป็นเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งตนเองได้

2) เงิน 1 ล้านบาท ได้รับการจัดสรรมาเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2545 และได้แบ่งประเภทการกู้ยืม คือ กู้ยืมเพื่อไปประกอบอาชีพ การแปรรูป และลดรายจ่าย งวดแรกได้ปล่อยให้สมาชิกกู้ยืมเงินไป 38 ราย เป็นเงิน 725,000 บาท งวดที่ 2 ปล่อยกู้ไป 12 ราย เป็นเงิน 215,000 บาท รวมสมาชิกผู้กู้ 50 รายเป็นเงิน 940,000 บาท ปัจจุบันเหลือเงินในบัญชีธนาคาร 60,000 บาท

3) คณะกรรมการหมู่บ้าน ในบ้านมอจะบก มีคณะกรรมการ 15 คน ชาย 9 คน หญิง 6 คน ซึ่งจะมีประธานฯ รองประธานฯ เลขานุการ เภรัญญิก กรรมการฝ่ายสินเชื่อ กรรมการฝ่ายตรวจสอบ และกรรมการฝ่ายเร่งรัดหนี้สิน มีหน้าที่ออกระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนร่วมกับชาวบ้านเพื่อนำไปเป็นหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการกองทุน ตรวจสอบ กำกับ ดูแล จัดสรรผลประโยชน์ของเงินกองทุนต่อไป

4) เงินที่ผู้กู้ชำระคืน สมาชิกผู้กู้เงินยังไม่มีชำระคืน เพราะยังไม่ถึงกำหนดระยะเวลาคืนเงินกู้

5) ผู้สมัครขอกู้ ต้องเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและเขียนโครงการยื่นต่อคณะกรรมการเมื่อคณะกรรมการอนุมัติ ต้องทำสัญญาเงินกู้พร้อมหลักประกันเงินกู้ ผู้กู้แต่ละรายกู้ได้ 20,000 บาท แต่ไม่เกิน 50,000 บาท ถ้ารายใดกู้เกิน 20,000 บาท คณะกรรมการจะเรียกประชุมสมาชิกเพื่อพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด และต้องใช้หลักทรัพย์และบุคคลค้ำประกัน และต้องชำระเงินคืนทั้งต้นและดอกเบี้ยภายใน 6 เดือน หรือ 1 ปี

1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน โดยคณะกรรมการทุกคนได้มีการประชุมและพิจารณาคัดเลือกผู้กู้ร่วมกัน โดยมีเกณฑ์คัดเลือกคือ ผู้กู้ต้องเขียนโครงการที่สามารถเป็นไปได้ทางการตลาด และคุ้มค่าต่อการลงทุน พิจารณาถึงอุปนิสัยและความสามารถของผู้กู้ที่จะชำระเงินคืนการมีบุคคลหรือทรัพย์สินค้ำประกัน เมื่อพิจารณาแล้วก็จะบอกให้ผู้กูทราบในภายหลัง

2) การแนะนำวิธีทำธุรกิจ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะทำอาชีพค้าขาย ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ผู้ที่กู้เงินกองทุนก็จะนำไปลงทุนทำการค้าขาย ทำไร่มันสำปะหลัง บางรายนำไปลงทุนเลี้ยงสัตว์ ซึ่งศึกษาจากผู้ที่เกี่ยวข้องมาก่อน และขอคำแนะนำ หาข้อมูลเพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอสี่คิ้ว

3) การรับชำระหนี้ ในการชำระคืนเงิน จะกำหนดชำระคืนภายใน 6 เดือน หรือ 1 ปี ทั้งต้นและดอกเบี้ย สมาชิกผู้กู้ต้องชำระคืนเงินครั้งแรกในเดือน ตุลาคม 2545 ซึ่งเป็นระยะเวลาการกู้ยืมเงินครบ 6 เดือนพอดี

4) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน สมุดบัญชีกองทุนหมู่บ้านมีทั้งหมด 9 เล่ม กรรมการที่รับผิดชอบทำบัญชีคือ เหวัญฉุก มีความเข้าใจและทำบัญชีได้อยู่ 3 เล่มคือ บัญชีรายรับ บัญชีรายจ่าย และบัญชีคุมลูกหนี้รายตัว ส่วนบัญชี 6 เล่ม ยังไม่ค่อยเข้าใจมากนักเพราะไม่ได้ทำเป็นประจำ และการบันทึกบัญชีของกองทุนยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ เพราะมีรูปแบบบัญชีหลายรูปแบบและจากหลายสถาบัน

5) การช่วยเหลือตลาด การตลาดของผู้ที่ทำไร่มัน จะนำไปขายที่ลานมันในอำเภอสิริบัว

6) บทบาทของนักศึกษา นักศึกษาเข้าไปประจำหมู่บ้าน มีหน้าที่ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านของบ้านมอจะบก ส่งเสริมกองทุนให้มีประสิทธิภาพ พร้อมกับการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการ และการประเมินโครงการ

1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะส่งเสริมผู้กู้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลโดยตรง (Immediate Result)

1.1 จำนวนผู้กู้ ผู้กู้เงินกองทุนมีทั้งหมด 50 คน ซึ่งในงวดแรกมีผู้กู้ 38 ราย และงวดที่สองมีผู้กู้ 12 คน

1.2 ยอดเงินให้กู้ เงินกองทุนที่ให้กู้ไปแล้วจำนวน 940,000 บาท โดยงวดแรกปล่อยกู้ 725,000 บาท งวดที่สองปล่อยกู้ 215,000 บาท

2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

2.1 จำนวนผู้ที่กู้ได้ ผู้ที่ยื่นกู้เงินกองทุน คณะกรรมการจะอนุมัติเงินกู้ไม่ทั่วถึงทุกคน ทุกคน เพราะบ้านมอจะบกมีจำนวนประชากรมาก จึงไม่สามารถจะให้กู้ทั่วถึงทุกคนได้ แต่คณะกรรมการจะพิจารณาจำนวนเงินที่ขอกู้ให้เหมาะสมกับโครงการที่ยื่นกู้ของแต่ละบุคคล

2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน ปัจจุบันเงินสะสมของหมู่บ้านมีจำนวน 90,000 บาท

2.3 การขยายกิจการของผู้กู้ ผู้ที่กู้เงินไปทำการค้าขาย นำไปขยายร้านขายอาหาร ส่วนผู้ที่กู้ไปทำหัตถกรรม นำไปซื้อวัตถุดิบเพิ่ม

3) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง บ้านมอจะบกเป็นหมู่บ้านใหญ่มีความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงทำให้หมู่บ้านมีความเข้มแข็ง และยังมีกองทุนหมู่บ้านเข้ามาช่วยเหลือ ชาวบ้านจึงร่วมแรงร่วมใจช่วยกันบริหารจัดการกองทุนให้ดีขึ้น เพื่อให้หมู่บ้านมีศักยภาพ ความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้

3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้ ในการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะเป็นระดับผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ มากกว่าชาวบ้านในหมู่บ้าน เพราะทางหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานอื่น ๆ จะมีการนัดการประชุมบ่อยครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การปรึกษาหารือ และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด ตลาดส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตอำเภอสีคิ้ว อำเภอสูงเนิน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งจะเป็นทั้งตลาดที่ซื้อพืชไร่ ต่าง ๆ และเป็นแหล่งจำหน่ายผลผลิตของหมู่บ้าน

3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ เงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทได้จัดสรรให้ชาวบ้านได้กู้ยืมเพื่อนำไปประกอบอาชีพ เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น คณะกรรมการในหมู่บ้านเป็นผู้บริหารจัดการกันเอง โดยทำให้มีจำนวนเงินเพิ่มขึ้นกว่าเงินที่รัฐจัดสรรให้ และบริหารให้เกิดประโยชน์และยุติธรรมมากที่สุด เมื่อมีการจัดการบริหารที่ดี เศรษฐกิจของหมู่บ้านดีขึ้น ก็จะทำให้หมู่บ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้

2. ผลการประเมินหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย

2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลรายพบว่า

1) ความรู้ความสามารถของผู้ดูแลรายและผู้ดูแลราย ผู้ดูแลรายอยู่ในระดับ ป.4 ป.6 ม.3 และม.6 มีความสามารถและชำนาญในเรื่องการค้าขาย การทำไร่มัน การเลี้ยงสัตว์ เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย และทำไร่มานานแล้ว

2) ทรัพย์สินของผู้ดูแลรายและครอบครัว ทรัพย์สินของผู้ดูแลรายที่มีอยู่จะเป็นพื้นที่ทำกิน ได้แก่ พื้นที่นา ที่ไร่ ซึ่งมีตั้งแต่ 5 ไร่ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 50 ไร่ และพื้นที่ที่อยู่อาศัย ผู้ดูแลรายก็จะมีรถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ และรถไถนาเดินตาม

3) หนี้สินธนาคารของผู้ดูแลราย หนี้สินของผู้ดูแลรายส่วนใหญ่จะเป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ซึ่งรวมเป็นเงินทั้งสิ้น 1,500,000 บาท โดยคิดดอกเบี้ยประมาณร้อยละ 11 บาท/ปี

4) หนี้รายทุนนอกระบบ ผู้ดูแลรายที่เป็นหนี้รายทุนนอกระบบมี 15 ราย จำนวน 300,000 บาท โดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 10 บาท/เดือน

5) อาชีพหลักของผู้กู้ ผู้กู้เงินกองทุนทั้งหมดประกอบอาชีพค้าขาย คือขายอาหาร การเกษตรคือทำไร่ ทำนา ทำสวนผัก เลี้ยงสัตว์

6) รายได้ครอบครัว รายได้ส่วนใหญ่จะมาจากการค้าขาย ทำไร่มัน เลี้ยงสัตว์

7) ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ ผู้กู้ส่วนใหญ่นำไปลงทุนค้าขาย ทำไร่มัน ทำสวนผักซึ่ง เลี้ยงสัตว์ เป็นอาชีพที่ทำกันทั้งหมู่บ้านและทำมาเป็นเวลานานแล้ว จึงมีประสบการณ์และความชำนาญมาก

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย พบว่า

1) เงินที่กู้มาได้ นำไปลงทุนในการทำไร่ สวนผัก ค้าขาย และเลี้ยงสัตว์

2) เงินอื่น ๆ เงินที่ผู้กู้ได้กู้ยืมจากกองทุนไปลงทุนไม่พอ ก็ต้องหาเงินจากส่วนอื่นมาช่วยเหลือ ได้แก่ เงินส่วนตัว หรือเงินกู้ยืมจากนายทุนนอกระบบหรือเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.)

3) สถานที่และวัตถุดิบ แปลงที่ยกร่องปลูกผัก ไร่มัน ก็จะทำอยู่ในพื้นที่นาของตนเอง บางรายที่ปลูกผักมากก็ต้องเช่าพื้นที่ปลูกผักเพิ่ม โดยจะเช่าของคนในหมู่บ้านหรือหมู่บ้านใกล้เคียง และเมล็ดพันธุ์ผักผู้กู้จะซื้อจากตลาดสี่กั๊ก หรือตลาดสูงเนิน บางรายจะใช้พันธุ์ผักของตนที่เหลือไว้เป็นพันธุ์ต่อ เพื่อนำไปปลูกครั้งต่อไป การค้าขายปลาเผาจะทำที่รอบอ่างซับประดู่ การเลี้ยงสัตว์จะเลี้ยงวัวเนื้อและวัวนม

4) เทคนิควิธีทำงาน ในการค้าขายหรือเลี้ยงสัตว์ จะใช้แรงงานในครอบครัวเป็นหลัก

5) กำลังทำงาน คนงานที่ใช้ในการทำงาน จะเป็นสมาชิกในครอบครัวและการจ้างคนงานในหมู่บ้านเอง

6) นักศึกษาผ่านงาน การที่นักศึกษาจะผ่านงานได้ ต้องเข้าไปศึกษา เก็บข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน พร้อมกับการศึกษาจากสถาบันการศึกษาของรัฐที่กำหนด และทำรายงานในรูปของ “สารนิพนธ์” ให้กับรัฐบาล

2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย พบว่า

1) การทำกิจการถูกวิธี ผู้กู้ได้มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการมาเป็นเวลานาน และได้ทำมาตลอดจนถึงปัจจุบัน และได้มีเทคนิควิธีทำในบางขั้นตอนให้ดีขึ้น เพื่อเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

2) การหาตลาดที่ดี ตลาดส่งผลผลิตที่ดี ควรมีการประกันราคาสินค้า เพื่อให้ชาวสวนชาวไร่ไม่ขาดทุน และสินค้าต้องมีคุณภาพ

3) การหาวัตถุดิบที่ดี วัตถุดิบที่ดีควรมีการรับรองคุณภาพ ไม่มีการปนเปื้อนของของเสีย

4) การทำบัญชี ผู้ที่มีการทำบัญชีไว้แบบง่าย คือ มีบัญชีรายรับ - รายจ่าย เพื่อให้ทราบถึงจำนวนเงินในการลงทุนแต่ละครั้ง

5) การวิเคราะห์ประเมิน ผู้ที่กู้เงินไปลงทุนได้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้เขียนโครงการกู้ยืมเงินจริง เพราะมีหลักฐานการลงทุน มีผลผลิตที่นำไปขายได้เป็นเงินแล้ว และตอนนี้ยังไม่ถึงกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงิน (ระยะเวลาคืนเงินคือเดือนตุลาคม 2545) แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงระยะเวลาคืนเงินแล้ว คาดว่าผู้กู้น่าจะมีเงินชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยแก่คณะกรรมการ

2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการดำเนินงานของ ผู้กู้แต่ละราย สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) มีดังนี้

1.1 รายได้เป็นเงิน การทำไร่มัน 1 ปี จะทำได้ครั้งเดียว ผลผลิตที่ได้แต่ละครั้งเมื่อคิดเป็นกำไรจะได้ประมาณ 3,000 บาท/ไร่

1.2 ผู้กู้ไปค้าขาย ก็จะมีรายได้ทุกวัน เฉลี่ยวันละประมาณ 500 บาท

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

ผู้กู้ได้ขยายกิจการ เมื่อมีเงินกู้ยืมไปลงทุน ผู้กู้จึงได้ขยายร้านค้าและกิจการมากกว่าเดิม เพื่อให้ได้กำไรมากขึ้นและมีรายได้เพิ่มขึ้น

3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) มีดังนี้

3.1 ผู้กู้มีการพึ่งพาตนเอง เมื่อนำเงินไปลงทุนมีผลผลิต มีรายได้ ก็นำเงินส่วนหนึ่งมาลงทุนต่อในครั้งต่อไป และเงินอีกส่วนหนึ่งนำมาใช้สอยหรือเก็บออมเพื่อเป็นทุนสะสมต่อไป

3.2 ผู้กู้มีศักยภาพและความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน ถ้าผู้ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ รายได้ดี และมีเงินออม คาดว่าในอนาคตกิจการของผู้กู้ต้องมีความเข้มแข็งและมั่นคง

3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีส่วนช่วยกระตุ้นให้ชาวบ้านในหมู่บ้านเกิดการลงทุนดีมาก แต่ไม่ได้ส่งผลให้สมาชิกบางคนที่ไม่ทำงานต่างจังหวัดกลับคืนสู่ท้องถิ่นเลย เพราะบางคนทำงานในโรงงานได้เงินดี และบางคนได้งานที่มั่นคง จึงได้ตั้งรกรากอยู่ที่นั่นเลย เหตุนี้จึงทำให้ไม่กลับคืนสู่ท้องถิ่น

3.4 นักศึกษาได้เรียนรู้ธุรกิจ จากการศึกษาข้อมูลหมู่บ้าน ทำให้รู้ถึงวิธีการทำค้าขาย การเลี้ยงสัตว์ การทำไร่ การทำหัตถกรรมของชาวบ้าน ทั้งเรื่องการปลูก การดูแลรักษา ระยะเวลาเก็บเกี่ยว ตลาดที่ส่งผลผลิต รวมไปถึงการจัดตั้งกลุ่มของผู้ที่เลี้ยงไก่

ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาชีพเกษตรกรและค้าขายในหมู่บ้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. อาชีพเกษตรกร สามารถแบ่งได้เป็น

1.1 ทำไร่มันสำปะหลัง ในการปลูกมัน 1 ปี สามารถปลูกได้ครั้งเดียวและแต่ละครั้งสามารถทำกำไรได้ 3,000 บาท/ไร่ ดังนั้น ผู้กู้เงินลงทุนทำไร่มันจึงมีความสามารถในการชำระเงินกู้ได้

1.2 เลี้ยงสัตว์ ได้แก่ วัวเนื้อ ผู้กู้ได้ซื้อวัวมาช่วงอายุ 2 – 3 เดือนในราคาประมาณ 5,000 – 6,000 บาทและเลี้ยงต่อไปอีกประมาณ 8 – 9 เดือนก็สามารถนำไปขายได้ ราคาวัวที่ขายได้ประมาณ 1 เท่าของราคาที่ซื้อมา ดังนั้น ผู้กู้เงินลงทุนเลี้ยงวัว จึงมีความสามารถชำระเงินกู้ได้

2. อาชีพค้าขาย มีทั้งขายอาหารตามสั่ง และอาหารสด เงินที่ผู้ไปก็นำไปซื้อสินค้ามาขายที่ร้านเพิ่มขึ้น ดังนั้น ภายใน 1 ปี ผู้กู้จึงมีความสามารถในการชำระเงินคืนกองทุนได้

ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่หมู่บ้านมาก ทั้งเป็นแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และผลที่ได้อีกทางหนึ่งคือ ได้สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างรัฐบาล หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา ชุมชนและนักศึกษา ซึ่งบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลคือ การมีนโยบายที่กระตุ้นเศรษฐกิจ โดยมีโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป้าหมายของโครงการคือ ชุมชน และโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป้าหมายของโครงการคือ บัณฑิตที่ว่างงาน หน่วยงานราชการ ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล มีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ความรู้ ความเข้าใจให้กับชุมชนในเรื่องของการบริหารจัดการกองทุนให้ดีขึ้น ประสานงานระหว่างหมู่บ้านกับนักศึกษา ให้มีความเข้าใจที่ตรงกัน สถาบันการศึกษา มีหน้าที่ให้ความรู้โดยใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ ชุมชนได้มีเครือข่าย การเรียนรู้เพิ่มขึ้น ทั้งในชุมชนใกล้เคียงและชุมชนอื่น ๆ นักศึกษา มีหน้าที่ศึกษาเล่าเรียน ในสถาบันการศึกษา และศึกษาในชุมชนที่ตนปฏิบัติงานอยู่ เพื่อได้เรียนรู้ประสบการณ์ในชุมชน และที่สำคัญคือ ให้บัณฑิตที่ว่างงานได้มีงานทำ เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับชุมชนอีกทางหนึ่ง

สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

การบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการของบ้านมอจะบก หมู่ที่ 6 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุน พบว่า

1.1 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการดำเนินงานกองทุน ได้แก่ สมาชิกบางคนไม่เข้าใจระเบียบกองทุน เช่น การเขียนโครงการกู้เงิน ข้อตกลงการอนุมัติเงินกู้ของคณะกรรมการ ไม่มีสถานที่ทำงานกลางของคณะกรรมการและคำตอบแทนในการบริหารงานไม่คุ้มค่า

1.2 ปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานกองทุน ชาวบ้านมีความสนใจและให้ความร่วมมือในการสมัครเป็นสมาชิก การกู้ยืมเงิน เพื่อนำไปประกอบอาชีพให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ดอกเบี้ยของเงินกู้ต่ำ หน่วยงานราชการช่วยเหลือในด้านข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และการตลาด เพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชาวบ้าน และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และที่สำคัญ ชาวบ้านมีความสามัคคีกัน

2. คิวรี่วัดความเข้มแข็งของการบริหาร การพัฒนากองทุน สามารถแบ่งได้เป็น

- 2.1 คณะกรรมการกองทุน เป็นผู้บริหารกองทุนให้บรรลุเป้าหมาย
- 2.2 การมีวัฒนธรรม ประเพณี เป็นสิ่งรวมจิตใจและรวมคนสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง
- 2.3 ขบวนการประชาสังคม สิ่งที่จะช่วยพลิกฟื้นความอุดมสมบูรณ์ให้ดีขึ้นและรวมชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
- 2.4 ความสามัคคีของชาวบ้านที่ร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- 2.5 ความซื่อสัตย์ของชุมชน
- 2.6 ผู้นำที่มีความยุติธรรม ความรับผิดชอบ ในการปกครองชาวบ้าน
- 2.7 การรวมกลุ่มต่าง ๆ ของชาวบ้าน แสดงให้เห็นถึงการมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการและประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี
- 2.8 ประชากรในหมู่บ้านที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในความสำเร็จ
- 2.9 การปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม ความร่วมมือกันจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน

3. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน พบว่า กองทุนบ้านมอจะบกได้มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน สมาชิกกองทุนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และสมาชิกผู้กู้เงินได้นำไปประกอบอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้นั้น ได้นำไปลงทุนอย่างต่อเนื่อง และมีเงินเหลือเก็บออม มีเงินใช้จ่ายใช้สอยมากขึ้น ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และชาวบ้านยังได้มีการตั้ง

กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มเลี้ยงไก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มทำหมวก ฯ และยังได้มี
เครือข่ายการเรียนรู้กับหมู่บ้านใกล้เคียง หน่วยงานราชการของอำเภอ และกลุ่มต่าง ๆ ในเรื่องของ
การประกอบอาชีพ การตลาด สุขภาพอนามัย สมาชิกในหมู่บ้าน มีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกัน
และกันและยังได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือกันพัฒนาชุมชนของตนเอง
เสมอ สิ่งเหล่านี้ จะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยภาครัฐและเอก
ชนคอยให้การช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษาในด้านต่าง ๆ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของกองทุนบ้านมอ จะบก หมู่ที่ 6 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

สรุปผล

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน มีรายละเอียดดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรค ต่าง ๆ ในการดำเนินงานของกองทุนเพื่อทราบว่าหมู่บ้านหรือชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนหรือไม่ เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารจัดการกองทุน และเพื่อศึกษาถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนว่าประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่

2. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการศึกษากองทุนบ้านมอจะบก ได้มีวิธีดำเนินการดังนี้

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ จะได้จากการสำรวจ ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ โดยการสัมภาษณ์ และแบบเก็บข้อมูลบร.1 – บร.12 จากจำนวน 20 % ของครัวเรือนทั้งหมด
2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ จากส่วนราชการ และที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือพิมพ์ และสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ

2.2 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ที่สามารถหาค่าออกมาเป็นตัวเลขได้ ได้แก่ การใช้ระดับข้อมูลช่วงอัตรา ซึ่งจะใช้สถิติ การหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ร้อยละ เป็นต้น
2. วิเคราะห์เชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือความคิดเห็น โดยใช้อัตราส่วนร้อยละ และ CIPP Model เป็นหลักในการวิเคราะห์

3. ผลการดำเนินการ

จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการประเมินหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ได้ผลการประเมิน ดังนี้

1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ พบว่า นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นนโยบายที่จัดสรรเงินอุดหนุนแก่ประชาชนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน โดยบ้านมอจะบกได้รับการจัดสรรมาเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2545 และมีคณะกรรมการบริหารจัดการกันเอง ผู้ที่ขอกู้เงินต้องเป็นสมาชิกกองทุนและเขียนโครงการยื่นต่อคณะกรรมการ โดยวงเงินกู้ 20,000 บาทแต่ไม่เกิน 50,000 บาท และต้องทำสัญญาและหลักประกันเงินกู้ ในการชำระคืนเงิน ต้องคืนทั้งต้นและดอกเบี้ยภายในกำหนด 6 เดือน หรือ 1 ปี

1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ พบว่า การคัดเลือกผู้กู้ คณะกรรมการทุกคนต้องประชุม พิจารณาร่วมกัน โดยดูจากโครงการที่สามารถเป็นไปได้ทางการตลาด อุปนิสัย และความสามารถในการชำระคืนเงินของผู้กู้ ผู้กู้ที่ยืมเงินไปลงทุนส่วนใหญ่จะนำไปประกอบอาชีพทำการค้าขาย ทำไร่มันสำปะหลัง เลี้ยงสัตว์ ทำสวน ผัก และทำหมาก ซึ่งจะศึกษาจากผู้การค้าขายหรือเลี้ยงสัตว์มาก่อนและขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ ตลาดส่งผลผลิตจะมีตลาดตีคว่ำ และตลาดสูงเนิน ในการทำบัญชี เทรย์ถูกเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งสมุดบัญชีกองทุนหมู่บ้านมีทั้งหมด 9 เล่ม แต่กรรมการมีความเข้าใจและทำบัญชีได้ 3 เล่มคือ บัญชีรายรับ บัญชีรายจ่าย และบัญชีคุมลูกหนี้รายตัว ส่วนอีก 6 เล่มยังไม่เข้าใจ เพราะไม่ได้ทำเป็นประจำ และการบันทึกบัญชีของกองทุน ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ เพราะมีรูปแบบบัญชีหลายรูปแบบและจากหลายสถาบัน และนักศึกษาที่ประจำหมู่บ้านมีหน้าที่ศึกษาหาข้อมูลเรียนรู้ประสบการณ์ของชาวบ้าน และส่งเสริมกองทุนให้มีประสิทธิภาพ

1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) ปัจจุบันมีผู้กู้ทั้งหมด 50 ราย เป็นเงิน 940,000 บาทโดยงวดแรกปล่อยกู้ 38 ราย เป็นเงิน 725,000 บาท งวดที่สองปล่อยกู้ไป 12 ราย เป็นเงิน 215,000 บาท

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ผู้ที่ยื่นกู้เงินกองทุน คณะกรรมการจะอนุมัติทุกคน แต่จะพิจารณาจำนวนเงินที่ขอกู้ให้เหมาะสมกับโครงการ และผู้กู้ที่ทำไร่มันจะนำเงินไปขยายการทำไร่เพิ่ม ส่วนผู้กู้ที่ค้าขายจะนำไปซื้อสินค้าเข้าร้านเพิ่มขึ้น ผู้เลี้ยงสัตว์จะซื้อวัวเพิ่มขึ้น

3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีผลทำให้บ้านเมืองจะบวมมีเครือข่ายการเรียนรู้เพิ่มขึ้น มีเครือข่ายการตลาดมากขึ้น กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง เพราะชาวบ้านได้ร่วมแรงร่วมใจช่วยกันบริหารจัดการกองทุนให้ดี ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและช่วยกันทำให้เศรษฐกิจของหมู่บ้านดีขึ้น ก็อาจทำให้หมู่บ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้

2. ผลการประเมินหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย ได้ผลการประเมินดังนี้

2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย พบว่า อาชีพหลักของผู้กู้คือ การค้าขาย จะเป็นระบบครอบครัว มีรายได้วันละประมาณ 500 บาท การเลี้ยงสัตว์ จะเป็นเลี้ยงประเภทวัวเนื้อ ซื้อมาตัวละประมาณ 5-6,000 บาท เมื่อเลี้ยงประมาณ 7-8 เดือนจะขายได้ประมาณตัวละ 10,000 บาท ทำไร่มันสำปะหลัง จะทำกันประมาณ 5-10 ไร่ขึ้นไป จะขายได้ประมาณไร่ละ 2-3,000 บาท ทำหมวก ลงทุนใบละประมาณ 20-30 บาท ขายได้ประมาณใบละ 50-60 บาท ซึ่งสมาชิกมีประสบการณ์ในการดำเนินงานมาก เพราะทำมานาน จึงมีความชำนาญ ส่วนใหญ่จะเป็นหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ซึ่งรวมเป็นเงิน 1,500,000 บาท ดอกเบี้ยร้อยละ 11 บาท/ปี และมีที่ 15 รายเป็นหนี้รายทุนนอกระบบ เป็นเงิน 300,000 บาท ดอกเบี้ยร้อยละ 10 บาท/เดือน

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย พบว่า เงินที่กู้ยืม นำไปลงทุนทำไร่มัน ค้าขาย และเลี้ยงสัตว์ ถ้าเงินไม่พอก็จะใช้เงินส่วนตัวหรือกู้ยืมรายทุนนอกระบบมาเพิ่ม การค้าขายจะทำที่รอบข้างจับประจูดู จะขายให้กับนักท่องเที่ยวและคนในเขตอำเภอสิเกา การทำหมวกจะมีพ่อค้ามารับซื้อที่ การเลี้ยงสัตว์จะเลี้ยงที่ไร่ของตัวเองและนำไปขายที่ตลาดนัดหรือไม่มีพ่อค้ามารับซื้อที่คอก

2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย พบว่า ผู้ที่กู้เงินไปลงทุนได้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์จริง เพราะมีผลผลิตที่นำไปขายได้เงินมาแล้ว เช่น การทำไร่มันกำไรที่ได้จากการขายผลผลิต จะได้ 2-3,000 บาท/ไร่ และ 1 ปี สามารถทำได้ 1 ครั้ง และผู้กู้แต่ละรายทำไม่ต่ำกว่า 5 ไร่ ผู้ที่เลี้ยงวัว เลี้ยงประมาณ 8-9 เดือนก็สามารถขายได้ กำไรที่ได้ประมาณ 1 เท่าของราคาที่ซื้อมา ผู้ที่ค้าขาย กำไรที่ขายได้ในแต่ละวันไม่ต่ำกว่า 500 บาท และตอนนี้ยังไม่ถึงกำหนดระยะเวลาคืนเงิน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงเวลาคืนเงินกู้ คาดว่าผู้กู้น่าจะมีเงินชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยแก่คณะกรรมการ

2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลแต่ละราย แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) พบว่า รายได้ของผู้ที่ทำการค้าขายจะขายได้วันละประมาณ 500 บาท/วัน การปลูกมันสำปะหลังจะได้ผลผลิตไปขายได้ ประมาณ 2-3,000 บาท/ไร่

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) พบว่า ผู้ดูแลได้มีการขยายกิจการโดยเพิ่มจำนวนไร่และและจำนวนสินค้า จำนวนสัตว์เลี้ยงมากกว่าเดิม เพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้น และผู้ค้าขายได้นำไปซื้อสินค้าเข้าร้าน เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) พบว่า โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีส่วนกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดการลงทุนดีมาก แต่ไม่ได้ส่งผลให้สมาชิกบางคนที่ไปทำงานต่างจังหวัดกลับคืนสู่ท้องถิ่นเลย เพราะบางคนมีงานทำที่มั่นคง แต่อย่างไรก็ตามผู้ดูแลเงินไปลงทุนก็สามารถมีรายได้เพิ่มขึ้น มีเงินออม คาดว่าในอนาคต ผู้ดูแลสามารถพึ่งตนเองได้และกิจการมีความเข้มแข็งขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการประเมินกองทุนหมู่บ้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านมจะบอก ได้แก่

1.1 ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินงานของกองทุน ได้แก่ ปัญหาในด้านกรรมการกองทุน จะพบปัญหาในเรื่องของการขอกู้เงิน ซึ่งในการพิจารณาให้เงินกู้แก่สมาชิกหากให้น้อยสมาชิกจะไม่ค่อยพอใจ หากให้มากก็ไม่มีกำลังในการชำระเงินคืนและปัญหาด้านเงินกู้สมาชิกแต่ละรายจะกู้ได้ประมาณคนละ 20,000 บาท ซึ่งหากนำไปลงทุนแล้วยังถือว่าน้อยอยู่

1.2 หมู่บ้านหรือชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน ซึ่งจะพบว่า หมู่บ้านมจะบอกมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน เห็นได้จากการอนุมัติเงินกู้ ซึ่งได้ปล่อยกู้ไปแล้วทั้งหมด 50 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 940,000 บาท และยังได้มีการตั้งกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มสังฆะออมทรัพย์ กลุ่มเลี้ยงไก่ และกลุ่มทำหมวก ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่า มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการมาก่อน

1.3 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารจัดการกองทุน พบว่า ชาวบ้านมีความสามัคคีกันเห็นได้จากการประชุม มีความพร้อมเพรียงกัน มีความเสียสละของคณะกรรมการและสมาชิก เคยมีการจัดตั้งกลุ่มมาก่อน มีผู้นำที่คอยกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดความกระตือรือร้นในเรื่องต่าง ๆ

1.4 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน พบว่า การบริหารจัดการประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เห็นได้จากการตั้งคณะกรรมการกองทุน เกิดจากความสามัคคี เสียสละของสมาชิกใน

ชุมชน คณะกรรมการมีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน ชาวบ้านให้ความสนใจและร่วมมือในการเป็นสมาชิกของกองทุน และมีการปล่อยกู้เงิน ซึ่งปัจจุบันมีจำนวน 50 ราย และสมาชิกได้นำเงินไปประกอบอาชีพ ตามวัตถุประสงค์

2. ผลโดยตรงและผลกระทบต่างๆ คือ

2.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง สมาชิกที่กู้เงินไปดำเนินการสามารถก่อให้เกิดรายได้และสามารถนำเงินคืนกองทุนทั้งต้นและดอกเบี้ยทำให้กองทุนเติบโตขึ้นได้

2.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สมาชิกผู้กู้เงินไปดำเนินการสามารถปลดภาระหนี้สินได้และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพและสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้นกว่าแต่ก่อน

2.3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) วิถีชีวิตคนในหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ก่อให้เกิดมีความรับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการเรียกประชุมสมาชิกผู้กู้เป็นระยะ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตรวจสอบความก้าวหน้าของกิจการที่ลงทุนไป
2. ควรให้มีการปรับปรุงอ่างชันประคูดู ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับประชาชนทั่วไป เพื่อสมาชิกที่ค้าขายจะมีรายได้เพิ่มมากขึ้น
3. การจัดสรรเงินอุดหนุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท รัฐบาลควรให้ตามความหนาแน่นของประชากรแต่ละหมู่บ้าน
4. ควรให้หน่วยงานราชการมีค่าตอบแทน หรือเบี้ยเลี้ยงแก่คณะกรรมการในการนัดประชุมแต่ละครั้ง
5. เนื่องจากระยะเวลาการศึกษาสั้น จึงไม่สามารถสรุปผลของการบริหารจัดการกองทุนได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากการบันทึกบัญชีของกองทุนยังไม่สามารถดำเนินการได้ เพราะมีรูปแบบบัญชีหลายรูปแบบและจากหลายสถาบัน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2544. ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ :กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2544. ชุดวิชาการวิจัย. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ :กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงอุตสาหกรรม,กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. 2545. นโยบายและกลยุทธ์การส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs). www.SME.Thai.net.
- กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2544. ชุดวิชาสารนิพนธ์. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ :กระทรวงศึกษาธิการ.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน. 2544. คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน. 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนการพิมพ์ จำกัด.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน. 2544. คู่มือการดำเนินงานสำหรับคณะกรรมการหมู่บ้านและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2544. รายงานเศรษฐกิจและการเงิน ปี 2544 และแนวโน้มปี 2545. www.Bot.or.th.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. 2544. คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- วราพร รัชชศิริ. 2543. การเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านนงะเกษีย หมู่ที่6 ตำบลพหองภาค อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สัมพันธ์ เดชะอริก. (31 กรกฎาคม 2545). สุขสรรค์. มติชนรายวัน : 6.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2545. การประชุมเชิงปฏิบัติการ
ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน. : www.NESdb.go.th.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544. รายงานผลการพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมตามแผนพัฒนาฯฉบับที่8 พ.ศ. 2543. www.NESdb.go.th.

